

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ 2020-2022

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΔΗΛΩΣΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ.....	4
Στρατηγικές Επιδιώξεις	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - ΔΗΛΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ.....	12
Διαχείριση των Δημόσιων Οικονομικών.....	12
Μακροοικονομικό Περιβάλλον.....	13
Μακροοικονομικές Εξελίξεις - 2018.....	13
Τρέχουσες Οικονομικές Εξελίξεις - 2019.....	15
Μεσοπρόθεσμες Προοπτικές Κυπριακής Οικονομίας 2020-2022.....	17
Διεθνείς Υποχρεώσεις.....	18
Δημόσια Οικονομικά.....	19
Δημοσιονομική Κατάσταση - Γενική Κυβέρνηση	19
Βιωσιμότητα Δημόσιου Χρέους.....	28
Κεντρική Κυβέρνηση - Κρατικός Προϋπολογισμός 2020 και ΜΔΠ 2020-2022	30
Ανάλυση Κινδύνων	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - ΔΗΛΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	34
Μεταρρυθμίσεις στη Γενική Κυβέρνηση και στον Ευρύτερο Δημόσιο Τομέα	34
Γενικοί Στόχοι και Δράσεις	35
Κατευθυντήριες Γραμμές	41
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.....	42

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής (ΣΠΔΠ) προσδιορίζει και παρουσιάζει συνολικά τις βασικές στρατηγικές κατευθύνσεις και προτεραιότητες οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης για την επόμενη τριετία.

Μετά τη βαθιά και παρατεταμένη ύφεση της περιόδου 2009-2014 και σε συνέχεια της ομαλοποίησης της οικονομίας και της επίτευξης θετικών ρυθμών ανάπτυξης αρχής γενομένης το 2015, βασικός άξονας στρατηγικής της κυβέρνησης για τα επόμενα χρόνια είναι η περαιτέρω ενίσχυση των παραγωγικών δυνατοτήτων της οικονομίας και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Κλειδί αποτελεί η αποτελεσματική αντιμετώπιση των προκλήσεων που αντιμετωπίζει ο χρηματοπιστωτικός τομέας, με ιδιαίτερη έμφαση τα υψηλά μη εξυπηρετούμενα δάνεια, μια από τις τελευταίες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η κυπριακή οικονομία. Η εφαρμογή βασικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και η προσέλκυση ξένων επενδύσεων αποτελούν κλειδί για την επίτευξη των βασικών αξόνων στρατηγικής της Κυβέρνησης. Έχει ήδη επιτευχθεί σημαντική πρόοδος προς την κατεύθυνση αυτή αλλά παραμένουν σημαντικές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Το ΣΠΔΠ 2020-2022, όπως καθορίζεται από τον περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμο (Νόμος Αρ.20(Ι)/2014), αποτελείται από τρεις Δηλώσεις-Κεφάλαια. Το Κεφάλαιο 1, "**Δήλωση Κυβερνητικής Στρατηγικής**" (ΔΚΣ), αναλύει το ευρύτερο πλαίσιο της κυβερνητικής αναπτυξιακής πολιτικής για την περίοδο 2020-2022. Μέσω του προσδιορισμού των πολιτικών προτεραιοτήτων της Κυβέρνησης για καθορισμό του αναπτυξιακού μοντέλου της οικονομίας, λαμβάνοντας υπόψη τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα και τις εξελίξεις και προοπτικές σε διεθνές επίπεδο, η ΔΚΣ περιγράφει σε ποιους τομείς θα πρέπει να δοθεί έμφαση μέσω της προώθησης, μεταξύ άλλων, σημαντικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων για την επίτευξη μιας βιώσιμης και με στέρεες βάσεις ανάπτυξη που θα οδηγήσει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η ΔΚΣ αποτελεί τη βάση για την ετοιμασία των Στρατηγικών Σχεδίων των Υπουργείων που θα προσδιορίσουν τις πολιτικές τους σε επίπεδο τομέων και υποτομέων για την επίτευξη των στρατηγικών στόχων. Η ΔΚΣ λαμβάνει υπόψη το Πρόγραμμα Διακυβέρνησης του Προέδρου της Δημοκρατίας, τη Στρατηγική για την Ευρώπη 2020, τους πολιτικούς προσανατολισμούς του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, καθώς και τις Ειδικές ανά χώρα Συστάσεις του Συμβουλίου.

Στο Κεφάλαιο 2, "**Δήλωση Δημοσιονομικής Στρατηγικής**" (ΔΔΣ), παρουσιάζονται οι πρόσφατες μακροοικονομικές και δημοσιονομικές εξελίξεις, καθώς και οι μεσοπρόθεσμες προβλέψεις για την περίοδο 2020-2022 και το μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό πλαίσιο. Στη βάση των μακροοικονομικών και δημοσιονομικών εξελίξεων και προβλέψεων θα καθοριστούν τα ανώτατα όρια δαπανών για κάθε Υπουργείο/Υφυπουργείο και ανεξάρτητη υπηρεσία. Στόχος της δημοσιονομικής στρατηγικής είναι η διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών, η επίτευξη των προτεραιοτήτων πολιτικής σύμφωνα με τη ΔΚΣ, η βελτίωση της ποιότητας των δημοσίων οικονομικών μέσω της ανακατανομής των δημοσίων δαπανών προς κατηγορίες με υψηλή προστιθέμενη αξία καθώς και η χρήση των περιορισμένων δημόσιων πόρων αποδοτικά, αποτελεσματικά και με διαφάνεια.

Στο Κεφάλαιο 3, "**Δήλωση Πολιτικής Απασχόλησης**" (ΔΠΑ), προσδιορίζεται η πολιτική για την αποτελεσματική διαχείριση των ανθρώπινων πόρων στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα στο πλαίσιο των στόχων της δημοσιονομικής πολιτικής, ενώ περιλαμβάνονται και οι πολιτικές που αφορούν στη βελτίωση της διαφάνειας, αποδοτικότητας και παραγωγικότητας, καθώς και της περαιτέρω ανάπτυξης και αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού.

Η κυπριακή οικονομία επέστρεψε από το 2015 σε θετικούς ρυθμούς διεύρυνσης της οικονομικής δραστηριότητας, καταγράφοντας κατά την τριετία 2016-2018 από τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης στην ΕΕ, οι οποίοι αντανakλώνται και σε σημαντική μείωση της ανεργίας και αύξηση της απασχόλησης. Η σταθεροποίηση της οικονομίας έχει στηριχθεί στην προσήλωση σε μια συνετή δημοσιονομική πολιτική καθώς και σε μια σειρά πολιτικών και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων φιλικών προς την ανάπτυξη, που οδήγησαν σε ανάκαμψη των επενδύσεων και της ιδιωτικής κατανάλωσης. Οι εξελίξεις αυτές παρέχουν το υπόβαθρο για την ενίσχυση της δυναμικής που έχει δημιουργηθεί και τη διασφάλιση βιώσιμης ανάπτυξης σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Εντούτοις, παραμένουν προκλήσεις, για την αντιμετώπιση των οποίων απαιτείται η συνέχιση συστηματικών και συντονισμένων προσπαθειών τόσο από το κράτος όσο και από όλους τους φορείς οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας, με στόχο την περαιτέρω εμπέδωση και βελτίωση των συνθηκών σταθερότητας και ανάπτυξης. Οι προσπάθειες αυτές, λειτουργώντας σε συνέργεια και συνέπεια μεταξύ τους, θα μπορέσουν να οδηγήσουν στην επίτευξη των ευρύτερων μεσοπρόθεσμων αναπτυξιακών στόχων που έχει θέσει η Κυβέρνηση.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Βασική προτεραιότητα των τελευταίων χρόνων αποτέλεσε η επαναφορά της εμπιστοσύνης στην κυπριακή οικονομία, μέσω της σταθεροποίησης και επαναδραστηριοποίησης της. Η συλλογική προσπάθεια εστιάστηκε στη σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, στη διόρθωση των ανισορροπιών στα δημόσια οικονομικά καθώς και στην υλοποίηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, έτσι ώστε να τεθούν υγιείς βάσεις για ανάκαμψη και δημιουργία θέσεων εργασίας, μέσα σε συνθήκες κοινωνικής συνοχής. Τα αποτελέσματα των μεταρρυθμίσεων που προωθήθηκαν οδήγησαν στην ανάπτυξη της κυπριακής οικονομίας με ρυθμούς ανάπτυξης που από το 2016 μέχρι και το 2018 έχουν ξεπεράσει σημαντικά τον μέσο όρο της ΕΕ, ενώ θετικές προοπτικές καταγράφονται και για τα επόμενα χρόνια. Είναι απαραίτητο όμως όχι μόνο να διατηρηθεί αλλά να ενδυναμωθεί η δυναμική των πιο πάνω μεταρρυθμίσεων και ταυτόχρονα κρίνεται αναγκαία η υλοποίηση σημαντικών πρόσθετων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που θα οδηγήσουν σε αναβάθμιση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

Λαμβάνοντας υπόψη τα δημοσιονομικά περιθώρια, είναι εξαιρετικά σημαντικό οι ετήσιοι Προϋπολογισμοί και το Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο να αντικατοπτρίζουν τις στρατηγικές κατευθύνσεις της κυβέρνησης όπως αυτές καταγράφονται στις προγραμματικές δηλώσεις του Προέδρου της Δημοκρατίας και αντανakλώνται στο Σχέδιο Δράσης για την Ανάπτυξη, καθώς και και στο Εθνικό Μεταρρυθμιστικό Πρόγραμμα το οποίο εμπεριέχει και μέτρα για την υλοποίηση των Συστάσεων της ΕΕ για την Κύπρο στα πλαίσια του ευρωπαϊκού εξαμήνου. Τα μέτρα και οι δράσεις θα πρέπει να έχουν τη μεγαλύτερη δυνατή προστιθεμένη αξία και να είναι άμεσα συναρτώμενες με τους στρατηγικούς στόχους της κυβέρνησης για αειφόρο οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι επίσης η επικέντρωση στις απαραίτητες πολιτικές και δράσεις για υλοποίηση των δεσμεύσεων που έχει λάβει η Κυπριακή Δημοκρατία για συμβολή στην επίτευξη των παγκόσμιων Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης της Ατζέντας 2030 των Ηνωμένων Εθνών, λαμβάνοντας υπόψη τις προτεραιότητες και αντίστοιχες δεσμεύσεις σε συγκεκριμένους τομείς, όπως αυτές καταγράφονται στην Πρώτη Εθελοντική Έκθεση Προόδου της Κύπρου για την Εφαρμογή της Ατζέντας 2030 η οποία εκπονήθηκε το 2017.

Η Δήλωση Κυβερνητικής Στρατηγικής θέτει τις βασικές στρατηγικές επιδιώξεις οι οποίες θα πρέπει να διέπουν την κατανομή των πόρων του Προϋπολογισμού για την περίοδο 2020-2022. Μια βασική αρχή των στρατηγικών

κατευθύνσεων και προτεραιοτήτων πολιτικής είναι η διασύνδεση τους με τους δημοσιονομικούς στόχους. Λόγω των περιορισμένων δυνατοτήτων εσωτερικής χρηματοδότησης, ύψιστη προτεραιότητα αποτελεί η διασφάλιση της βέλτιστης αξιοποίησης όλων των διαθέσιμων ευρωπαϊκών κονδυλίων και άλλων εξωτερικών πόρων, η αποτελεσματικότερη συνεργασία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, καθώς και η διασύνδεση των προτεραιοτήτων χρηματοδότησης με τους στρατηγικούς στόχους του κράτους.

ΝΕΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ

Αειφόρος Ανάπτυξη και Επιχειρηματικότητα

Οι βασικοί άξονες οικονομικής πολιτικής που θα στηρίξουν την αειφόρο και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και την απασχόληση σε σταθερή βάση είναι κυρίως:

- αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της κυπριακής οικονομίας,
- ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της,
- διαφοροποίηση και αναδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης με έμφαση σε τομείς με υψηλή συμβολή στην ανάπτυξη και την αειφορία,
- αύξηση της εξωστρέφειας της οικονομίας,
- βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος,
- προώθηση των επενδύσεων και της ανάπτυξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων,
- αύξηση της αποδοτικότητας της Δημόσιας Υπηρεσίας
- ενδυνάμωση της αποδοτικότητας των διαδικασιών για απονομή δικαιοσύνης και
- υλοποίηση πολιτικών που στοχεύουν στην κοινωνική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα.

Σημαντικό στόχο αποτελεί η στήριξη των τομέων στους οποίους η Κύπρος έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα και οι οποίοι μπορούν να αποτελέσουν τους κύριους μοχλούς ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στις ακόλουθες πολιτικές και έργα:

- Υλοποίηση **ολοκληρωμένης στρατηγικής στον τομέα του Τουρισμού**, στα πλαίσια των εισηγήσεων των μελετών που έχουν ολοκληρωθεί, με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, μείωση της εποχικότητας και αύξηση της προστιθέμενης αξίας του τομέα. Εστίαση των μέτρων κυρίως στην ανάπτυξη ενός ισχυρού “brand”, στην αναβάθμιση και εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος με έμφαση στην τοπική διάσταση, στην πολιτιστική κληρονομιά, στο φυσικό περιβάλλον και τη δημιουργία νέων τύπων αναπτύξεων θα επιτρέψει τη μετατροπή της Κύπρου σε τουριστικό προορισμό υψηλής στάθμης. Η υλοποίηση σημαντικών για τον τουρισμό υποδομών όπως το πολυθεματικό καζίνο και οι νέες μαρίνες αναμένεται να έχουν σημαντική συνεισφορά στον τομέα.

Παράλληλα, κλειδί αποτελούν η προώθηση μέτρων για τη μεταρρύθμιση του **ρυθμιστικού πλαισίου του τομέα του Τουρισμού** και ο ανασχεδιασμός των διαδικασιών με στόχο τον εκσυγχρονισμό του και μείωση του διοικητικού φόρτου τόσο για τον ιδιωτικό όσο και για τον δημόσιο τομέα. Στο πλαίσιο αυτό θα προωθηθεί η εισαγωγή νέων κριτηρίων ανταγωνιστικής κατάταξης των τουριστικών μονάδων και η δημιουργία νέων τύπων αναπτύξεων. Με την έναρξη λειτουργίας του από τον Ιανουάριο του 2019, το Υφυπουργείο Τουρισμού αναμένεται να συμβάλει σημαντικά στην ενίσχυση της διακυβέρνησης του τομέα και την προώθηση των κατάλληλων δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων, με στόχο την ολιστική αντιμετώπιση της αναδιάρθρωσης και αναβάθμισης του.

- Επέκταση του **ναυτιλιακού τομέα** μέσω της υιοθέτησης νέων μέτρων για περαιτέρω ανάπτυξη του κυπριακού νηολογίου και του ναυτιλιακού συμπλέγματος της Κύπρου. Η ανάθεση της λειτουργίας του Λιμανιού της Λεμεσού σε στρατηγικούς επενδυτές με πολύ θετικές επιπτώσεις στην κυπριακή οικονομία καθώς και η επικείμενη ανάθεση της λειτουργίας του Λιμανιού της Λάρνακας, αποτελούν σημαντικές εξελίξεις στον τομέα των μεταφορών και της ναυτιλίας. Η αναβάθμιση της διακυβέρνησης του τομέα, με τη σύσταση του Υφυπουργείου Ναυτιλίας τον Μάρτιο του 2018, θα ενδυναμωθεί περαιτέρω με την αύξηση της αποδοτικότητας του Υφυπουργείου μέσω της αναδιάρθρωσης και ψηφιοποίησης του. Παράλληλα, η χάραξη και υλοποίηση νέας στρατηγικής προβολής του τομέα καθώς και νέας επικοινωνιακής στρατηγικής θα δώσει περαιτέρω ώθηση μέσω και της ενίσχυσης της διεθνούς φήμης της κυπριακής σημαίας.
- Στήριξη του **πρωτογενή τομέα και ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας, της υδατοκαλλιέργειας, της βιοκαλλιέργειας και των βιομηχανικών προϊόντων γεωργικής προέλευσης** μέσα από τα ευρωπαϊκά προγράμματα, κίνητρα και άλλες κρατικές επιδοτήσεις με στόχο την ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση του τομέα. Σημαντικά είναι τα μέτρα για ενδυνάμωση της θέσης του αγρότη στην αλυσίδα παραγωγής και διάθεσης και ενίσχυση της συμβολαιακής γεωργίας. Περαιτέρω έμφαση θα δοθεί στην αναβάθμιση της ποιότητας και την προώθηση των κυπριακών παραδοσιακών προϊόντων και στην κατοχύρωση της προέλευσης για σειρά προϊόντων, στη βελτίωση της σήμανσης των γεωργικών προϊόντων με αναδιοργάνωση των διαδικασιών τυποποίησης και εμπορίας και στην ενθάρρυνση επενδύσεων σε νέες τεχνολογίες και μεγαλύτερης κλίμακας παραγωγή για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας και την προώθηση της αειφόρου παραγωγής τροφίμων.
- Προώθηση της **πράσινης ανάπτυξης** και της δημιουργίας πράσινων θέσεων εργασίας **και αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και των επιπτώσεων της**. Επενδύσεις σε πράσινες τεχνολογίες και προϊόντα, επενδύσεις στους τομείς της διαχείρισης αποβλήτων, της μείωσης των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου και της αξιοποίησης του ανακυκλωμένου νερού. Ενίσχυση των δράσεων για την πλήρη αντικατάσταση του γραμμικού με το κυκλικό μοντέλο, με στόχο την επίτευξη της κυκλικής οικονομίας με μηδενικά απόβλητα. Υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής για την προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, αναπτύσσοντας πρωτοβουλίες στους τομείς της γεωργίας, του τουρισμού, των υδάτων, των θαλασσών, της βιοποικιλότητας, των δασών, της αλιείας, της υγείας και της ενέργειας. Υλοποίηση διαχειριστικών σχεδίων για προστασία των χώρων κοινοτικής σημασίας και ζωνών ειδικής προστασίας στα πλαίσια της Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα. Ήπια αξιοποίηση των περιοχών της χερσονήσου του Ακάμα μέσω νέου τοπικού σχεδίου. Μέτρα για την αειφόρο διαχείριση των οικοσυστημάτων των ορεινών περιοχών και των υδάτινων οικοσυστημάτων, την αντιμετώπιση της απερίημωσης και τον τερματισμό της ελάττωσης της βιοποικιλότητας.
- Περαιτέρω προώθηση της διατήρησης και βιώσιμης **χρήσης των θαλασσών και των θαλάσσιων πόρων** μέσω μέτρων για την καταπολέμηση της θαλάσσιας ρύπανσης και της υλοποίησης των σχετικών νομοθεσιών της ΕΕ και των ΗΕ.
- Στον **τομέα της ενέργειας**, ανάπτυξη και αξιοποίηση των ενεργειακών αποθεμάτων υδρογονανθρακικών πόρων στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της Κύπρου, προώθηση της δημιουργίας υποδομών υποδοχής και επεξεργασίας υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) και ανάπτυξη δικτύου διανομής φυσικού αερίου.
- Ενίσχυση των προοπτικών των **ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ)**, ιδιαίτερα μέσω της αξιοποίησης του πλεονεκτήματος της ηλιακής ενέργειας με υλοποίηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης. Εντατικοποίηση των δράσεων για πιο αποδοτική χρήση της ενέργειας και μείωση του κόστους παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, που σε συνδυασμό με το άνοιγμα της ανταγωνιστικής αγοράς ηλεκτρισμού αναμένεται ότι θα παρέχει πολλαπλά οφέλη για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις. Ιδιαίτερα σημαντική, στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης, είναι η εξασφάλιση πρόσβασης σε προσιτή, αξιόπιστη, βιώσιμη και σύγχρονη ενέργεια για όλους. Η άρση της ενεργειακής απομόνωσης της Κύπρου με τη δημιουργία υποδομών για τη διασύνδεση της

με τα διευρωπαϊκά δίκτυα ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου παρέχει δυνατότητες διασυνοριακού εμπορίου και περαιτέρω διείσδυσης των ΑΠΕ.

- Εκσυγχρονισμός και περαιτέρω ενίσχυση του τομέα των **επαγγελματικών υπηρεσιών** ο οποίος αποτελεί σημαντικό μέρος των εξαγωγών της Κύπρου, με στόχο την περαιτέρω ανάπτυξη και επέκταση του σε νέους κλάδους και αγορές. Αξιοποίηση του νέου θεσμικού πλαισίου για τη διαχείριση των επενδυτικών ταμείων, διεύρυνση της βάσης των συμφωνιών στον τομέα της αποφυγής διπλής φορολογίας, προώθηση της Κύπρου ως διεθνές επιχειρηματικό κέντρο και βελτίωση και εκσυγχρονισμός του νομικού, θεσμικού και φορολογικού πλαισίου. Περαιτέρω προώθηση νέων τομέων για διεύρυνση της βάσης υπηρεσιών όπως η εξαγωγή τηλεπικοινωνιών και υπηρεσιών πληροφορικής και ενθάρρυνση της ανάπτυξης τομέα καινοτόμων εταιρειών χρηματοοικονομικής τεχνολογίας (Fintech).
- Υλοποίηση της **Νέας Βιομηχανικής Πολιτικής** με στόχο την ανάπτυξη μιας εύρωστης, ευέλικτης, “έξυπνης” και τεχνολογικά ανεπτυγμένης βιομηχανίας με ενισχυμένη συμμετοχή στο ΑΕΠ με κύρια αποστολή την ανάπτυξη μοναδικών και καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας που θα συμβάλουν στη βιωσιμότητα και στην ανταγωνιστικότητα της κυπριακής βιομηχανίας. Η Νέα Βιομηχανική Πολιτική θα στοχεύει στην ικανοποίηση των σχετικών Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης και θα προωθήσει δράσεις για τον εκσυγχρονισμό των υποδομών, των επιχειρηματικών μοντέλων και των διαδικασιών παραγωγής, την κυκλική οικονομία αλλά και την ενίσχυση της συνεργασίας της ακαδημαϊκής κοινότητας και της βιομηχανίας για την παραγωγή βιομηχανικής καινοτομίας. Παράλληλα, θα προωθηθούν δράσεις για την ενίσχυση και την αναβάθμιση των ψηφιακών και βιομηχανικών δεξιοτήτων, τη ψηφιοποίηση της βιομηχανίας, καθώς και την ενίσχυση της εξωστρέφειας των κυπριακών επιχειρήσεων και της πρόσβασής τους στις αγορές.
- Παράλληλη υλοποίηση μέτρων για **υποβοήθηση των εξαγωγών**, περιλαμβανομένων της βελτίωσης της εξωστρέφειας και εξαγωγικής ικανότητας των επιχειρήσεων, της διείσδυσης σε νέες ξένες αγορές, της αποτελεσματικής αξιοποίησης των εμπορικών κέντρων στο εξωτερικό και της ανάπτυξης της οικονομικής διπλωματίας.

Πέραν των πιο πάνω τομεακών προτεραιοτήτων, προωθούνται σειρά οριζόντιων πολιτικών για τη διεύρυνση της παραγωγικής δυναμικότητας και την προώθηση της ανάπτυξης και επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο του νέου αναπτυξιακού μοντέλου:

Η ενίσχυση της **Έρευνας και Καινοτομίας (Ε&Κ)** θα συμβάλει στη διεύρυνση της παραγωγικής δυναμικότητας της χώρας κυρίως μέσω της ερευνητικής κοινότητας και του επιχειρηματικού κόσμου, ιδιαίτερα μέσω της μετατροπής της επιστημονικής τεχνογνωσίας και επινοήσεων που παράγεται στα Ακαδημαϊκά και ερευνητικά Ιδρύματα σε εμπορεύσιμα προϊόντα ή υπηρεσίες με τη συμμετοχή του επιχειρηματικού τομέα. Η ενδυνάμωση της διακυβέρνησης της Ε&Κ στην Κύπρο, μετά τη σύσταση του Εθνικού Συμβουλίου Ε&Κ και το διορισμό του Επικεφαλής Επιστήμονα (Chief Scientist) βάσει απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου τον Οκτωβρίου του 2018, αναμένεται να ενισχυθεί περαιτέρω με τη δημιουργία αρμόδιου Υφυπουργείου. Παράλληλα, προωθούνται τα κέντρα αριστείας και άλλες ερευνητικές υποδομές, αξιοποιώντας και τους πόρους που παρέχονται από τα ευρωπαϊκά προγράμματα.

Η **επιχειρηματικότητα** πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω. Η Δήλωση Πολιτικής για την Ενίσχυση του Επιχειρηματικού Οικοσυστήματος στην Κύπρο έχει καταστήσει την προώθηση της επιχειρηματικότητας μια σημαντική προτεραιότητα της Κυβέρνησης, αναγνωρίζοντας τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζει η επιχειρηματική κοινότητα στην οικονομική δραστηριότητα και ανάπτυξη. Στα πλαίσια της Δήλωσης Πολιτικής θα προωθηθούν περαιτέρω δράσεις για την καλλιέργεια επιχειρηματικής κουλτούρας, τη βελτίωση του

επιχειρηματικού περιβάλλοντος, την επιχειρηματική καινοτομία, την ενίσχυση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση και την διευκόλυνση της πρόσβασης στην αγορά.

Μεταξύ άλλων, συνεχίζεται η στήριξη της νεανικής και γυναικείας επιχειρηματικότητας, των νεοφυών επιχειρήσεων, της αναδιοργάνωσης και τεχνολογικής αναβάθμισης των επιχειρήσεων, καθώς και του ηλεκτρονικού εμπορίου. Θα προωθηθεί επίσης η κοινωνική επιχειρηματικότητα στο πλαίσιο νέου κανονιστικού πλαισίου που θα διέπει τη σύσταση και λειτουργία κοινωνικών επιχειρήσεων.

Πρόσθετα, ενέργειες για διευρυμένη συμμετοχή στα χρηματοδοτικά προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και περαιτέρω αξιοποίηση των ευκαιριών χρηματοδότησης, ιδιαίτερα για τις ΜΜΕ, θα δώσουν ώθηση και σε νέες μορφές επιχειρηματικότητας.

Για την ενδυνάμωση της οικονομίας θα υιοθετηθεί και υλοποιηθεί νέα **Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική**, η οποία θα στοχεύει στην μετατροπή της Κύπρου σε περιφερειακό κέντρο παροχής δορυφορικών επικοινωνιών, στην αναβάθμιση της ψηφιακής συνδεσιμότητας της Κύπρου καθώς και στην προώθηση της ευρυζωνικής σύνδεσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Θα προωθηθεί επίσης περαιτέρω η ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων μέσω προγραμμάτων κατάρτισης σε όλη την Κύπρο και όλο το φάσμα του πληθυσμού.

Η διεθνής ανταγωνιστικότητα της κυπριακής οικονομίας παρακολουθείται σε συστηματική βάση, με στόχο τον εντοπισμό των παραγόντων που την επηρεάζουν και τον καθορισμό μεταρρυθμίσεων που απαιτούνται για τη συνεχή βελτίωση της. Οι εργασίες του Συμβουλίου Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας Κύπρου, το οποίο συστάθηκε με Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου τον Ιούνιο του 2018, και το οποίο παρέχει εισηγήσεις πολιτικής προς την Κυβέρνηση για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας αναμένεται να συμβάλουν σημαντικά στην επίτευξη του στόχου αυτού. Σημαντικό εργαλείο για τον σκοπό αυτό αποτελεί η Έκθεση Ανταγωνιστικότητας για την Κύπρο την οποία θα δημοσιεύει το Συμβούλιο.

Εκσυγχρονισμός του Κράτους

Η **μεταρρύθμιση της Δημόσιας Υπηρεσίας**, ώστε να καταστεί πιο αποτελεσματική και αποδοτική, αποτελεί προϋπόθεση για επιτυχημένη μετάβαση σε συνθήκες βιώσιμης ανάπτυξης, παροχή ποιοτικών υπηρεσιών στους πολίτες και στήριξη των επιχειρήσεων.

Βασικές παράμετροι για την οριζόντια μεταρρύθμιση της δημόσιας υπηρεσίας αποτελούν η συγκράτηση των κρατικών δαπανών και του κρατικού μισθολογίου, η ενίσχυση της ευελιξίας της δημόσιας υπηρεσίας μέσω της κινητικότητας των δημοσίων υπαλλήλων για καλύτερη αξιοποίηση του προσωπικού, καθώς και η εισαγωγή νέου νομοθετικού πλαισίου αξιολόγησης των δημοσίων υπαλλήλων και επιλογής υποψηφίων για προαγωγές καθώς και η αναδιοργάνωση κρατικών υπηρεσιών με γνώμονα την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών και των επιχειρήσεων. Η Κυβέρνηση, μετά την καταψήφιση των σχετικών νομοσχεδίων για μεταρρύθμιση της δημόσιας υπηρεσίας, προχώρησε σε νέες διαβουλεύσεις με σκοπό τον καταρτισμό νέων νομοθετημάτων, τα οποία προτίθεται να τα υποβάλει εκ νέου στη Βουλή των Αντιπροσώπων εντός του 2019, σε μια νέα προσπάθεια για προώθηση της μεταρρύθμισης στα οριζόντια θέματα διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού.

Παράλληλα, μέσα από το Σχέδιο Δράσης για Βελτίωση του Ρυθμιστικού Πλαισίου: «Απλά και Αποτελεσματικά», προωθείται περαιτέρω η **αναθεώρηση του νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου** και η απλοποίηση των διαδικασιών ώστε να ελαχιστοποιηθεί το διοικητικό κόστος και να διευκολυνθεί η επιχειρηματική δραστηριότητα και οι επενδύσεις. Θα πρέπει να προωθηθεί η υλοποίηση δράσεων απλοποίησης σε όλες τις κρατικές Υπηρεσίες και ιδιαίτερα εκείνες που επηρεάζουν άμεσα τις επιχειρήσεις και την εξυπηρέτηση του κοινού.

Υπάρχει επίσης ανάγκη για περαιτέρω χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στη δημόσια διοίκηση, προκειμένου να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα του δημόσιου τομέα. Η υλοποίηση της **στρατηγικής**

για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση στο πλαίσιο της γενικότερης ψηφιακής στρατηγικής, αποτελεί σημαντική προτεραιότητα. Ως εκ τούτου, απαιτείται η υλοποίηση δράσεων από όλα τα Υπουργεία που να στοχεύουν στην επέκταση και αναβάθμιση των πληροφοριών και υπηρεσιών που παρέχονται ηλεκτρονικά από το κράτος μέσω της ενιαίας διαδικτυακής πλατφόρμας «Αριάδνη». Θα πρέπει επίσης να προωθηθεί περαιτέρω η διευκόλυνση της πρόσβασης του ιδιωτικού τομέα σε ηλεκτρονικές υπηρεσίες και της ηλεκτρονικής επικοινωνίας με το κράτος καθώς και διευκόλυνση των ηλεκτρονικών πληρωμών, με στόχο τη διευκόλυνση της εξυπηρέτησης των πολιτών και των επιχειρήσεων.

Η Αναδιάρθρωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποτελεί προτεραιότητα για αντιμετώπιση των αδυναμιών που αντιμετωπίζει το σημερινό κατακερματισμένο μοντέλο. Με βάση την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας και της λογοδοσίας, καθώς και με την ευρύτερη συνέργεια, τις εξοικονομήσεις και τις οικονομίες κλίμακας που θα αναπτυχθούν, η Τοπική Αυτοδιοίκηση θα είναι σε θέση να προσφέρει μεγαλύτερο εύρος υπηρεσιών με πιο αποδοτικό και ποιοτικό τρόπο, να ανταποκρίνεται άμεσα και με μειωμένο διοικητικό φόρτο στις ανάγκες του πολίτη και της επιχείρησης και να δημιουργεί ένα καλύτερο περιβάλλον για τους δημότες της, χωρίς να αλλοιώνεται ο χαρακτήρας ή η πολιτιστική ταυτότητα του κάθε τόπου.

Η βελτίωση της αποδοτικότητας των διαδικασιών για απονομή δικαιοσύνης αποτελεί ψηλή προτεραιότητα με στόχο τη βελτίωση του χρόνου εκδίκασης αστικών υποθέσεων και ενίσχυση της εκτέλεσης αποφάσεων. Προωθείται ο εκσυγχρονισμός των δικαστηρίων μέσω της αναδιοργάνωσης των δικαστικών δομών με τη μεταρρύθμιση του Ανωτάτου Δικαστηρίου, των Επαρχιακών και Ειδικών Δικαστηρίων, καθώς επίσης και η εκπαίδευση του δικαστικού δυναμικού μέσω της Σχολής Επιμόρφωσης Δικαστών, η αναθεώρηση των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας και η υλοποίηση έργου για την ηλεκτρονική δικαιοσύνη. Προωθείται επίσης η περαιτέρω εξειδίκευση των δικαστηρίων με τη σύσταση Εμπορικού Δικαστηρίου και διαχωρισμό του Ανωτάτου Δικαστηρίου σε Συνταγματικό Δικαστήριο και Εφετείο.

Η έλλειψη διαφάνειας και χρηστής διοίκησης και τα περιστατικά διαφθοράς αποτελούν σημαντικούς ανασταλτικούς παράγοντες για την ανάπτυξη κάθε οικονομίας. Στο πλαίσιο της **Εθνικής Στρατηγικής κατά της Διαφθοράς**, προωθείται επανασχεδιασμός των πολιτικών και νομοθετικός εκσυγχρονισμός με στόχο να διασφαλίζεται και να ενισχύεται η χρηστή διοίκηση, τόσο σε επίπεδο δημόσιας διοίκησης, όσο και σε επίπεδο εταιρικής διακυβέρνησης και να ενισχυθεί η διαφάνεια σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων και καθορισμού πολιτικής. Προωθείται ο νομοθετικός εκσυγχρονισμός και μια σειρά στοχευμένων δράσεων για την πρόληψη και καταστολή της διαφθοράς τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα περιλαμβανομένων και της δημιουργίας Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς, του Πλαισίου Προστασίας Μαρτύρων καθώς και της ρύθμισης επαφών «lobbying».

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ολοκλήρωση και πλήρης εφαρμογή ενός σύγχρονου κράτους πρόνοιας

Η επιδείνωση του οικονομικού περιβάλλοντος, που προήλθε από την χρηματοοικονομική κρίση και έπληξε την κυπριακή οικονομία μετά το 2009 καθώς και η συνεπαγόμενη αύξηση των αναγκών κοινωνικής πρόνοιας, έθεσαν τη μεταρρύθμιση της πολιτικής κοινωνικής πρόνοιας σε άμεση προτεραιότητα. Η νέα επιδοματική πολιτική στηρίζεται στην αρχή ότι το κράτος πρέπει να είναι σε θέση να διασφαλίσει ένα ελάχιστο επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης σε όλους τους πολίτες που πραγματικά έχουν ανάγκη, ενώ παράλληλα να λαμβάνονται μέτρα για την ενεργοποίηση, ένταξη ή επανένταξη τους στην αγορά εργασίας. Ο τερματισμός της φτώχειας σε όλες της τις μορφές και για όλους καθώς και η διασφάλιση της ευημερίας σε όλες τις ηλικίες, αποτελούν προτεραιότητες. Η μεταρρύθμιση της πολιτικής κοινωνικής πρόνοιας η οποία ξεκίνησε με την εισαγωγή του Θεσμού του Ελαχίστου Εγγυημένου Εισοδήματος (ΕΕΕ) το 2014 συνεχίζεται και υλοποιείται από την Υπηρεσία Διαχείρισης Πολιτικής Πρόνοιας. Η καταχώρηση όλων των δικαιούχων του ΕΕΕ στο ενιαίο μηχανογραφημένο

μητρώο, συνεχίζεται, παρέχοντας πολύτιμες δυνατότητες για παρακολούθηση και ανάλυση των στοιχείων που εξάγονται για τη διασύνδεση των παροχών με ενεργές πολιτικές απασχόλησης και για ισχυρά κίνητρα για ένταξη ή επανένταξη στην αγορά εργασίας. Παράλληλα, επιδιώκεται η ενίσχυση των υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας για άτομα με αναπηρίες και ηλικιωμένους

Ενίσχυση της απασχόλησης

Ο προσανατολισμός στις Ενεργές Πολιτικές Απασχόλησης, περιλαμβανομένης της επιδότησης της εργασίας με στόχο την επίτευξη πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης και την πρόσβαση σε αξιοπρεπή εργασία που να ανταποκρίνεται στις δυνατότητες και τις προσδοκίες του κάθε πολίτη, αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της κοινωνικής πολιτικής του κράτους. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στους νέους αλλά και στους μακροχρόνια ανέργους, μέσα από την ενισχυμένη λειτουργία των Δημόσιων Υπηρεσιών Απασχόλησης και τη συνέχιση της επιδότησης της απασχόλησης και κατάρτισής τους σε επαγγέλματα που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ιδίων αλλά και της αγοράς εργασίας, στοχεύοντας παράλληλα στην πλήρη αξιοποίηση ευρωπαϊκών κονδυλίων που διατίθενται για το σκοπό αυτό. Προτεραιότητα πολιτικής αποτελεί ταυτόχρονα η προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων, η εξάλειψη της αδήλωτης εργασίας, καθώς και η κατοχύρωση της αξιοπρεπούς απασχόλησης.

Εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού συστήματος

Ο τομέας της παιδείας είναι καίριας σημασίας για την ανάπτυξη της οικονομίας και την στήριξη της κοινωνίας. Στον τομέα αυτό έχουν δρομολογηθεί μεταρρυθμιστικές δράσεις για την υλοποίηση πολιτικών, που επιδιώκουν την αύξηση της αποτελεσματικότητας και την αναβάθμιση της ποιότητας του δημόσιου εκπαιδευτικού συστήματος.

Σε αυτό το πλαίσιο θα συνεχίσει να υλοποιείται ολοκληρωμένος στρατηγικός σχεδιασμός, με δράσεις που αφορούν την ανάπτυξη, επιμόρφωση και ποιοτική αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού, τον εκσυγχρονισμό των διοικητικών δομών του εκπαιδευτικού συστήματος και των σχολικών μονάδων, την αναβάθμιση του περιεχομένου της εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης και της τεχνικής εκπαίδευσης και βελτίωσης της ελκυστικότητας της, την ενίσχυση της διασύνδεσης με την αγορά εργασίας. Θα προωθηθούν δράσεις για την στήριξη και ενίσχυση κάθε μαθητή και ατόμου παρέχοντας χωρίς αποκλεισμούς και ισότιμη πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση και σε ευκαιρίες δια βίου μάθησης.

Οι εξελίξεις στον ιδιωτικό τομέα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την προσέλκυση και επένδυση ξένων ακαδημαϊκών ιδρυμάτων συνεισφέροντας στην ουσιαστική ανάπτυξη του τομέα είναι πολύ ενθαρρυντικές. Η περαιτέρω ενδυνάμωση, αναβάθμιση και διεθνοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα συνεισφέρει στην κατάταξη της Κύπρου ως Περιφερειακό Εκπαιδευτικό Κέντρο. Η υπογραφή συμφωνιών αμοιβαίας αναγνώρισης τίτλων σπουδών και διακρατικών συμφωνιών στον τομέα της παιδείας συμβάλλουν προς την κατεύθυνση αυτή. Παράλληλα, θα ληφθούν μέτρα για διευκόλυνση των δημόσιων πανεπιστημίων να προσελκύσουν ξένους φοιτητές μέσα από την ανάπτυξη των υποδομών και των προγραμμάτων σπουδών τους, ενίσχυση της ερευνητικής τους δραστηριότητας και διασύνδεση τους με την αγορά και τις επιχειρήσεις. Θα αναπτυχθεί σειρά κινήτρων και παραχώρηση διευκολύνσεων για προσέλκυση αξιόλογων ξένων πανεπιστημίων για δημιουργία παραρτημάτων στην Κύπρο.

Μεταρρύθμιση στον τομέα της υγείας

Η μεταρρύθμιση στον τομέα της Υγείας η οποία στηρίζεται σε δύο αλληλένδετους στόχους που αφορούν την αυτονομία των δημόσιων νοσηλευτηρίων και την εισαγωγή του Γενικού Συστήματος Υγείας (ΓΕΣΥ) αποτελεί σημαντική προτεραιότητα.

Η διοικητική και οικονομική αυτονομία των δημοσίων νοσηλευτηρίων θα υλοποιηθεί στη βάση διεθνών βέλτιστων πρακτικών με στόχο να καταστούν τα δημόσια νοσοκομεία και κέντρα υγείας πιο ανταγωνιστικά σε

περιβάλλον Γενικού Σχεδίου Υγείας (ΓΕΣΥ). Μέσα από την εφαρμογή του ΓΕΣΥ επιδιώκεται η αποτελεσματικότερη κάλυψη όλου του πληθυσμού με ποιοτική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και η βελτίωση της παρεχόμενης φροντίδας υγείας μέσω καλύτερης εφαρμογής ιατρικών πρωτοκόλλων που θα στηρίζονται σε διεθνή πρότυπα παροχής φροντίδας υγείας. Θα ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα ώστε από το 2020 να επιτευχθεί η πλήρης ανάπτυξη του συστήματος. Παράλληλα, επιδιώκεται η καλύτερη διαχείριση των οικονομικών πόρων που κατανέμονται στην υγεία μέσω της αποδοτικότερης χρησιμοποίησης του ιατροτεχνολογικού εξοπλισμού και των φαρμακευτικών σκευασμάτων καθώς και του ανθρώπινου δυναμικού στην υγεία. Όλα τα πιο πάνω θα υποστηρίζονται από το νέο σύστημα πληροφορικής του ΓΕΣΥ το οποίο είναι αναπόσπαστο μέρος της μεταρρύθμισης.

Μέσα από την ολοκλήρωση και υλοποίηση του ΓΕΣΥ και την υλοποίηση πρόσθετων πολιτικών και μέτρων θα διασφαλιστεί η υγεία και ευημερία των πολιτών όλων των ηλικιών.

Πρώθηση της ισότητας και κατάργηση όλων των μορφών διακρίσεων και καταπολέμηση όλων των μορφών βίας

Με στόχο την περαιτέρω εμπέδωση της ισότητας μεταξύ των φύλων θα ληφθούν μέτρα για την αποτελεσματική υλοποίηση των νομοθεσιών και σχεδίων δράσης που αφορούν σε θέματα ισότητας, περιλαμβανομένων δράσεων κατάρτισης και δημοσιότητας, δράσεων για συμφιλίωση της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή, περιλαμβανομένης της επέκτασης/βελτίωσης των υπηρεσιών φροντίδας παιδιών. Θα προωθηθούν περαιτέρω μέτρα για προστασία των παιδιών και καταπολέμηση της βίας καθώς και της εμπορίας ατόμων. Θα ενδυναμωθούν επίσης τα μέτρα για την πάταξη όλων των μορφών διακρίσεων, περιλαμβανομένων των φυλετικών διακρίσεων.

Επίτευξη του στόχου για ασφαλείς, βιώσιμες και χωρίς αποκλεισμούς πόλεις

Για την επίτευξη του στόχου για ασφαλείς, βιώσιμες και χωρίς αποκλεισμούς πόλεις θα προωθηθούν ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για οικιστική ανάπτυξη εντός καθορισμένων ορίων, καθώς και μέτρα για βιώσιμη αστική κινητικότητα και ανάπτυξη των δημόσιων συγκοινωνιών, μέτρα για βελτίωση της ποιότητας του αέρα καθώς και μέτρα για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η δημοσιονομική πολιτική της κυβέρνησης έχει πετύχει τη δημοσιονομική προσαρμογή ισορροπώντας τις βραχυχρόνιες κυκλικές διακυμάνσεις με τους μακροχρόνιους στόχους βιωσιμότητας, προστατεύοντας ταυτόχρονα, τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.

Λαμβάνοντας υπόψη τη θέση της κυπριακής οικονομίας στον οικονομικό κύκλο, καθώς και την υπερκάλυψη των δημοσιονομικών στόχων που επιτεύχθηκε τα προηγούμενα χρόνια, ο γενικός στόχος της δημοσιονομικής στρατηγικής συνίσταται πλέον στη διατήρηση μιας λιγότερο περιοριστικής αλλά ισορροπημένης δημοσιονομικής πολιτικής, προσφέροντας θετικά στην οικονομία μέσω των αυτόματων σταθεροποιητών.

Οποιαδήποτε δημοσιονομικά περιθώρια προκύψουν σε σταθερή βάση, θα αξιοποιηθούν για ενίσχυση του δυναμικού ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας, μέσω επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας. Ο μεσοπρόθεσμος δημοσιονομικός στόχος σε διαρθρωτικούς όρους παραμένει αμετάβλητος (ισοσκελισμένο ισοζύγιο).

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Η διασφάλιση της δημοσιονομικής σταθερότητας αποτελεί σημαντικό παράγοντα πάνω στον οποίο μπορεί να κτιστεί και να ευημερήσει μακροπρόθεσμα μια οικονομία και οι πολίτες της. Ο περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμος, καλύπτει όλο το νομικό και θεσμικό πλαίσιο της δημοσιονομικής πολιτικής και παράλληλα ενσωματώνει όλες τις βασικές νομοθετικές ρυθμίσεις στον τομέα των δημοσίων οικονομικών. Επίσης ενσωματώνει ευρωπαϊκές Οδηγίες/Κανονισμούς/Συνθήκες, και προνοεί για τη διαχείριση και αξιολόγηση των δημόσιων επενδύσεων στη βάση βέλτιστων πρακτικών και μεθοδολογιών, το στρατηγικό σχεδιασμό από τα Υπουργεία και την αξιολόγηση και διαχείριση των δημοσιονομικών κινδύνων.

Μεταξύ άλλων, ο Νόμος προβλέπει τη σύνδεση του προϋπολογισμού με τις στρατηγικές επιδιώξεις των Υπουργείων/Υφυπουργείων και κατ' επέκταση των προτεραιοτήτων της κυβερνητικής πολιτικής. Συγκεκριμένα στον Νόμο περιλαμβάνεται πρόνοια που αφορά τη θεσμοθετημένη υποχρέωση για την εφαρμογή της διαδικασίας του Στρατηγικού Προγραμματισμού για την ετοιμασία Στρατηγικού Σχεδίου από κάθε οντότητα της Κεντρικής Κυβέρνησης. Σύμφωνα με το Άρθρο 53 του Νόμου, κάθε οντότητα της Κεντρικής Κυβέρνησης /οικονομικός Φορέας (Υπουργεία/Υφυπουργεία/Υπηρεσίες) καθώς και Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης ετοιμάζουν και υποβάλλουν πρόταση στα πλαίσια κατάρτισης του ετήσιου Προϋπολογισμού η οποία περιλαμβάνει μεσοπρόθεσμο στρατηγικό σχεδιασμό στον οποίο αναλύονται οι πρωταρχικοί και οι στρατηγικοί του στόχοι για την επίτευξη των οποίων απαιτείται η περίληψη πιστώσεων στον Προϋπολογισμό.

Στα Στρατηγικά Σχέδια περιγράφονται οι στρατηγικές επιδιώξεις του κάθε Υπουργείου οι οποίες συνδέονται άμεσα με τις προτεραιότητες πολιτικής της Κυβέρνησης (Κυβερνητική Στρατηγική). Με βάση αυτές τις στρατηγικές επιδιώξεις τα Τμήματα/Υπηρεσίες/Διευθύνσεις κάθε Υπουργείου καθορίζουν τους στόχους και τις δραστηριότητες για επίτευξη των στρατηγικών τους επιδιώξεων. Στα Στρατηγικά Σχέδια περιλαμβάνονται επίσης δείκτες επίδοσης για τους στόχους και δείκτες απόδοσης για τις δραστηριότητες.

Τα Στρατηγικά Σχέδια σε συνδυασμό με τους Δημοσιονομικούς στόχους, αποτελούν τη βάση για τον καθορισμό των οροφών δαπανών του κάθε Υπουργείου έτσι ώστε να υλοποιούνται και να επιτυγχάνονται οι στόχοι τους και κατ' επέκταση οι ευρύτεροι στόχοι της κυβερνητικής πολιτικής, χωρίς να παραβιάζονται οι γενικότεροι δημοσιονομικοί στόχοι για το ύψος του δημοσιονομικού ισοζυγίου και του δημοσίου χρέους.

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - 2018

Διεθνείς Οικονομικές Εξελίξεις - 2018

Σύμφωνα με τις Χειμερινές Προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο ρυθμός της παγκόσμιας **οικονομικής ανάπτυξης** το 2018 παρέμεινε στα ίδια επίπεδα με το 2017 (3.9%), με σημαντικές διαφορές στους ρυθμούς ανάπτυξης ανά χώρα και περιοχή.

Η οικονομία της **Ε.Ε.** κατά το 2018 αναπτύχθηκε με χαμηλότερο ρυθμό σε σχέση με το 2017, με το ρυθμό ανάπτυξης να φθάνει το 2,1% (από 2,5% το 2017). Παρομοίως, η οικονομία της Ευρωζώνης αναπτύχθηκε με ρυθμό ύψους 1,9%, σε σχέση με 2.4% το 2017. Αν και όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. κατέγραψαν θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης το 2018, εντούτοις παρατηρούνται σημαντικές ανομοιομορφίες μεταξύ των κρατών.

Αναφορικά με δύο από τους πιο σημαντικούς εμπορικούς εταίρους της Κύπρου, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Ρωσία, η οικονομία του **Ηνωμένου Βασιλείου** αναπτύχθηκε με χαμηλότερο ρυθμό ύψους 1,4% το 2018 σε σχέση με 1,8% το προηγούμενο έτος, εν μέσω γενικής αβεβαιότητας σε σχέση με την έξοδο του Η.Β. από την Ε.Ε.

Η **Ρωσία** κατέγραψε θετικό ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του 2,3% το 2018, σε σύγκριση με 1,6% το 2017.

Το ποσοστό **ανεργίας** στην Ε.Ε. υποχώρησε στο 6,8% το 2018 από 7,6% το 2017, καταδεικνύοντας ότι η εδραίωση της ανάπτυξης και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας έχουν αποφέρει θετικά αποτελέσματα.

Το ποσοστό **πληθωρισμού** στην Ε.Ε. επιταχύνθηκε το 2018 στο 1,9%, σε σύγκριση με 1,7% το 2017, μέσα σε συνθήκες αυξημένης οικονομικής δραστηριότητας.

Οικονομικές Εξελίξεις στην Κυπριακή Οικονομία – 2018

Μετά από την πρωτόγνωρη περίοδο ύφεσης, και την επαναφορά σε θετικούς **ρυθμούς ανάπτυξης** από το 2015, η κυπριακή οικονομία συνέχισε για ακόμα μια χρονιά τη θετική της πορεία με το ρυθμό ανάπτυξης να ανέρχεται στο 3.9% το 2018 από το 4.5% που κατέγραψε τον προηγούμενο χρόνο. Οι θετικοί αυτοί ρυθμοί καταδεικνύουν την ευρεία ανάκαμψη σχεδόν όλων των τομέων της οικονομίας και την εδραίωση υψηλών ρυθμών οικονομικής δραστηριότητας με προοπτική τη δημιουργία περισσότερων νέων θέσεων εργασίας. Από πλευράς ζήτησης, το 2018 η ιδιωτική κατανάλωση συνέχισε να καταγράφει υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Επίσης, η δημόσια κατανάλωση παρουσίασε αύξηση το 2018, σε συνέχεια αύξησης το 2017, συνεισφέροντας θετικά στην ανάπτυξη. Οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου κατέγραψαν μείωση το 2018, μετά από τη σημαντική αύξηση το 2017 λόγω του μεταφορικού εξοπλισμού.

Από τομεακής πλευράς, θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης παρουσίασαν οι τομείς των κατασκευών, του χονδρικού και λιανικού εμπορίου, των επαγγελματικών, επιστημονικών και τεχνικών δραστηριοτήτων, των ξενοδοχείων και εστιατορίων, των μεταφορών και αποθήκευσης και της μεταποίησης. Αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης παρουσίασε ο τομέας ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει για τον τομέα του τουρισμού, ο οποίος συνέχισε να διευρύνεται με υψηλούς ρυθμούς, παρουσιάζοντας επιμήκυνση της περιόδου επισκεψιμότητας. Οι αφίξεις τουριστών, μετά τη θεαματική αύξηση το 2016 (19.8%) και το 2017 (14.6%) κατέγραψε ρεκόρ το 2018 με αύξηση στις αφίξεις της τάξης του 7.8%.

Στην αγορά εργασίας, το ποσοστό **ανεργίας** κατά το 2018 παρουσίασε σημαντική μείωση και διαμορφώθηκε στο 8.4% του εργατικού δυναμικού, έναντι ποσοστού ανεργίας 11.1% το 2017, αντικατοπτρίζοντας τη συνεχιζόμενη

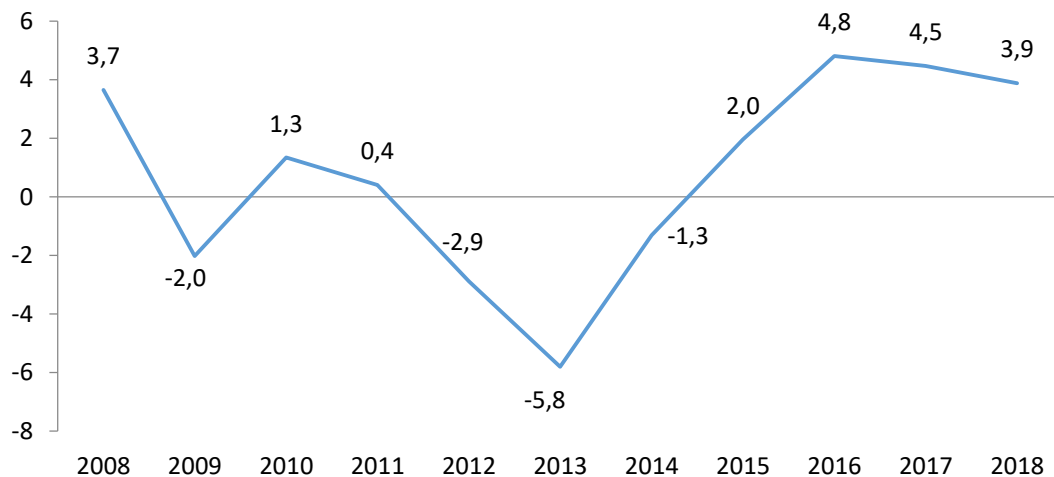
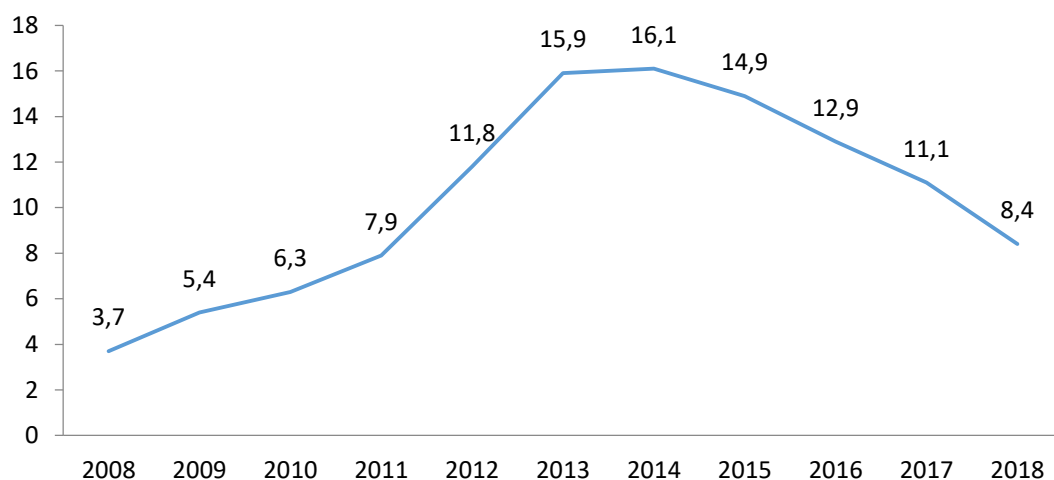
βελτίωση στην αγορά εργασίας. Το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας καθώς και η ανεργία μεταξύ των νέων παραμένει υψηλό, παρουσιάζοντας όμως πτωτική τάση από τα μέσα του 2015 και 2013 αντίστοιχα. Τονίζεται ότι η ανεργία, και γενικότερα η αγορά εργασίας, παρουσιάζει κατά κανόνα χρονική υστέρηση έναντι των μεταβολών του ΑΕΠ και ως εκ τούτου η ουσιαστική αποκλιμάκωση της αναμένεται να επιτευχθεί με την εδραίωση της ανάπτυξης της οικονομικής δραστηριότητας. Η συνολική απασχόληση αυξήθηκε κατά 4% το 2018 σε σύγκριση με αύξηση 4.3% τον προηγούμενο χρόνο.

Ο **Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή** (ΕΔΤΚ) κατά το 2018, παρουσίασε θετική μεταβολή της τάξης του 0.8% σε σύγκριση με 0.7% τον προηγούμενο χρόνο και μετά από την παρατεταμένη συνεχή αρνητική τάση του, η οποία ξεκίνησε περί τα τέλη του 2014

Οι πιο πάνω θετικές εξελίξεις για την κυπριακή οικονομία, σημειώθηκαν σε ένα ακόμη ρευστό οικονομικά περιβάλλον, δεδομένων των γεωπολιτικών εξελίξεων στη γύρω περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου περιλαμβανομένου και του μεταναστευτικού προβλήματος, αλλά και της παγκόσμιας επιβράδυνσης. Επιπρόσθετα, η απόφαση του Ηνωμένου Βασιλείου για έξοδο από την Ε.Ε. (γνωστή ως «BREXIT»), επιδείνωσε περαιτέρω το κλίμα αβεβαιότητας για την παγκόσμια οικονομία.

Πίνακας: Κύριοι Μακροοικονομικοί Δείκτες

% αλλαγή	2016	2017	2018
Πραγματικό ΑΕΠ	4.8	4.5	3.9
ΕνΔΤΚ	-1.2	0.7	0.8
Απασχόληση (άτομα)	4.6	4.3	4.0
Ανεργία (ΕΕΔ)	12.9	11.1	8.4

Ρυθμός Ανάπτυξης**Ανεργία****ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ - 2019****Διεθνής Οικονομία 2019**

Σύμφωνα με τις Χειμερινές Προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο παγκόσμιος ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης αναμένεται να κυμανθεί στο 3.8% το 2019, δηλαδή περίπου στα ίδια επίπεδα με το 2018 (3.9%). Σημειώνεται ταυτόχρονα όμως ότι, η παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη θεωρείται εύθραυστη, λόγω της συνεχιζόμενης πολιτικής αστάθειας σε διεθνές επίπεδο, της απόφασης του Ηνωμένου Βασιλείου για έξοδο από την Ε.Ε., καθώς και της επιβολής προστατευτικών μέτρων από την Κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής στις εμπορικές συναλλαγές.

Ο ρυθμός ανάπτυξης της ευρωπαϊκής οικονομίας το 2019 αναμένεται να παρουσιάσει επιβράδυνση και να κυμανθεί στο 1.4% το 2019 έναντι 2.1% το 2018, επηρεαζόμενη από το γενικότερο κλίμα αβεβαιότητας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ο μέσος όρος **ανεργίας** στην Ε.Ε. (Ε.Ε.27) προβλέπεται να μειωθεί στο 6.6% το 2019, παρουσιάζοντας μικρή βελτίωση σε σχέση με το μέσο όρο του 2018 ύψους 6.8%.

Ο **πληθωρισμός στην Ε.Ε.** (Ε.Ε.27) το 2019 αναμένεται να περιοριστεί στο 1.6%, παρουσιάζοντας επιβράδυνση σε σχέση με το 2018 (1.9%).

Η οικονομική ανάπτυξη στο **Ηνωμένο Βασίλειο** αναμένεται να επιβραδυνθεί οριακά το 2019, γύρω στο 1,2% (έναντι 1.4% το 2018), λόγω μείωσης των επενδύσεων και του ρυθμού δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας εν μέσω προσδοκιών για αρνητικές επιπτώσεις από την απόφαση για έξοδο από την Ε.Ε. Η **ρωσική** οικονομία προβλέπεται να παρουσιάσει επιβράδυνση στο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης (1.6% το 2019, σε σχέση με 2.3% το 2018).

Κυπριακή Οικονομία - 2019

Με βάση το μακροοικονομικό σενάριο που ετοιμάστηκε από το Υπουργείο Οικονομικών, ο ρυθμός ανάπτυξης της κυπριακής οικονομίας το 2019 αναμένεται να παρουσιάσει οριακά μικρότερο ρυθμό αύξησης και να κυμανθεί γύρω στο 3.6%. Η συνεχιζόμενη βελτίωση του διαθέσιμου εισοδήματος, λόγω, εν μέρει, του σχετικά χαμηλού πληθωρισμού αλλά κυρίως λόγω της σημαντικής αύξησης στην απασχόληση και της επίδοσης του τουριστικού τομέα, αναμένεται να συνεχίσουν να διατηρούν την ιδιωτική κατανάλωση σε σχετικά υψηλά επίπεδα. Η βελτίωση στην εξυπηρέτηση των δανειακών υποχρεώσεων, δύναται να έχει, σε κάποιο βαθμό, κάποιο αρνητικό αντίκτυπο στο διαθέσιμο εισόδημα και συνακόλουθο αντίκτυπο στην κατανάλωση και στις επενδύσεις. Από την άλλη, η εξυπηρέτηση των δανειακών υποχρεώσεων, θα διευκολύνει την παραχώρηση νέου δανεισμού, ενισχύοντας έτσι την οικονομική δραστηριότητα. Οι προοπτικές στον τομέα των επαγγελματικών και ναυτιλιακών υπηρεσιών αναμένονται να συνεχίσουν να είναι θετικές. Επίσης, όσον αφορά τον τομέα του τουρισμού, οι ενδείξεις για το 2019 είναι ότι οι αφίξεις σε άτομα θα παραμείνουν κοντά στα υψηλά επίπεδα του 2018. Όπως και το 2018, καθοριστικές για την πορεία της κυπριακής οικονομίας το 2019 θα συνεχίσουν να αποτελούν οι εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό τομέα και ειδικά η αποτελεσματική αντιμετώπιση του σχετικά πολύ υψηλού ποσοστού των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Το εξωτερικό περιβάλλον και ειδικά οι γεωπολιτικές εξελίξεις σε σχέση με Συρία, Τουρκία, Ισραήλ και Ρωσία, οι κυρώσεις, οι περιορισμοί στο εμπόριο, η παγκόσμια επιβράδυνση, καθώς και η ρύθμιση της σχέσης του Ηνωμένου Βασιλείου με την Ε.Ε. επηρεάζουν την κυπριακή οικονομία σε κάποιο βαθμό.

Για το 2019, ο **πληθωρισμός (ΕΔΤΚ)** αναμένεται να είναι θετικός περίπου στο 0.5%, κυρίως λόγω της μείωσης του φόρου κατανάλωσης στα πετρελαιοειδή.

Το ποσοστό **ανεργίας** το 2019 αναμένεται να σημειώσει περαιτέρω μείωση και να κυμανθεί γύρω στο 7% του εργατικού δυναμικού από το 8.4% του προηγούμενου χρόνου.

ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ 2020-2022

Σύμφωνα με το βασικό μακροοικονομικό σενάριο, οι προοπτικές της κυπριακής οικονομίας μεσοπρόθεσμα αναμένεται να συνεχίσουν να παραμένουν ευοίωνες. Με την αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος και την αναμενόμενη βελτίωση στη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, η ανάπτυξη αναμένεται να διατηρηθεί σε υψηλά επίπεδα. Το βελτιωμένο μακροοικονομικό περιβάλλον αναμένεται να έχει ως αποτέλεσμα την προσέλκυση ξένων επενδύσεων, οι οποίες θεωρούνται κλειδί για την κυπριακή οικονομία. Επιπρόσθετα, η Κυβερνητική Στρατηγική περιλαμβανομένων των μεταρρυθμίσεων και η βελτίωση της ποιότητας των δημοσίων οικονομικών αναμένεται να συνεισφέρει θετικά στην ανάπτυξη.

Η εγχώρια ζήτηση και ειδικότερα η ιδιωτική κατανάλωση αναμένεται να συνεχίσει περίπου στα θετικά επίπεδα των προηγούμενων ετών, ενώ η ανεργία προβλέπεται να συνεχίσει την καθοδική της πορεία με ικανοποιητικούς ρυθμούς. Όλα τα πιο πάνω, σε συνδυασμό με τις θετικές προσδοκίες όσον αφορά τις επενδυτικές προοπτικές που διανοίγονται στον τομέα της εκπαίδευσης, της υγείας, των μεταφορών, της ενέργειας και του τουρισμού, δημιουργούν θετικές προοπτικές για την κυπριακή οικονομία.

Επίσης, μεσοπρόθεσμα αναμένονται σημαντικές ξένες επενδύσεις, κυρίως για εμπλουτιστικές εργασίες στον τομέα του τουρισμού (μαρίνες και πολυθεματικό Καζίνο), της εκπαίδευσης (υποδομές Πανεπιστημίου Κύπρου και ιδιωτικών πανεπιστημιακών ιδρυμάτων), των μεταφορών (διαχείριση λιμανιού Λεμεσού από στρατηγικούς επενδυτές, ανάθεση της διαχείρισης του λιμανιού Λάρνακας) και της ενέργειας.

Ταυτόχρονα όμως, επισημαίνονται δυνητικοί κίνδυνοι, όπως είναι μια ενδεχόμενη αποσταθεροποίηση του τραπεζικού τομέα ή η χαλάρωση της δημοσιονομικής πολιτικής. Η κυπριακή οικονομία δύναται να επηρεαστεί από τυχόν προβληματική έξοδο του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ε.Ε.. Επίσης, το ευρύτερο γεωπολιτικό περιβάλλον, αλλά και αποφάσεις για το παγκόσμιο εμπόριο, επαυξάνουν το κλίμα αβεβαιότητας για την παγκόσμια οικονομία, που αναπόφευκτα επηρεάζει και την κυπριακή οικονομία.

Από πλευράς πραγματικής οικονομίας, σύμφωνα με το βασικό μακροοικονομικό σενάριο, το 2020 ο **ρυθμός ανάπτυξης** προβλέπεται να κυμανθεί γύρω στο 3.2%, ενώ για τα έτη 2021 και 2022 υπολογίζεται στο 3.0% αντίστοιχα.

Στα πλαίσια της ανάπτυξης της οικονομίας, ο ρυθμός **πληθωρισμού (ΔΤΚ)** για το 2020 προβλέπεται να κυμανθεί στο 1.2%, ενώ για τα έτη 2021 και 2022 προβλέπεται να ανέλθει στο 1.5% αντίστοιχα.

Το ποσοστό **ανεργίας** αναμένεται να μειωθεί γύρω στο 6% το 2020, ακολούθως το 2021 να περιορισθεί στο 5.5% και το 2022 να μειωθεί περαιτέρω στο 5%.

Στο **Παράρτημα Ι** παρουσιάζεται πίνακας με τους κυριότερους μακροοικονομικούς δείκτες της κυπριακής οικονομίας για τα έτη 2015 έως 2022.

Βάσει των διαδικασιών που προνοούνται κάτω από το διορθωτικό σκέλος του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ), τον Ιούλιο του 2010, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαπίστωσε την ύπαρξη υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος στην Κύπρο μετά από σχετική σύσταση της Επιτροπής, εφόσον το δημοσιονομικό έλλειμμα είχε ξεπεράσει σημαντικά το ανώτατο όριο του 3% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος που προνοεί η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για λόγους που δεν μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως παροδοικοί. Ως εκ τούτου, ενεργοποιήθηκε η Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος με την έκδοση Σύστασης από το Συμβούλιο Υπουργών Οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ECOFIN) προς την Κυπριακή Δημοκρατία, όπως προβεί στη λήψη μέτρων για τερματισμό του υπερβολικού ελλείμματος, το αργότερο μέχρι το 2012, ενώ αργότερα η προθεσμία επεκτάθηκε μέχρι το 2016.

Μέσω της λήψης ουσιαστικών μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης κυρίως στο σκέλος των δαπανών, το δημοσιονομικό έλλειμμα περιορίστηκε στο 1.1% του ΑΕΠ κατά το 2015 (συμπεριλαμβανομένης της ανακεφαλαιοποίησης του Συνεργατικού Πιστωτικού Τομέα με ποσό 175 εκ. ευρώ) σηματοδοτώντας τον τερματισμό της Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος για την Κυπριακή Δημοκρατία, ένα χρόνο ενωρίτερα από την προθεσμία που είχε τεθεί. Λόγω της κρατικής στήριξης της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας στα πλαίσια ολοκλήρωσης της συναλλαγής με την Ελληνική Τράπεζα, η Κυπριακή Δημοκρατία αναμένεται να ενταχθεί στη Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος το 2019, σε προσωρινή όμως βάση, αφού με βάση τις εαρινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το δημοσιονομικό ισοζύγιο αναμένεται να διορθωθεί άμεσα και να επανέλθει από το 2019 σε πλεόνασμα, ικανοποιώντας έτσι τη σχετική πρόνοια του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Μετά από τον τερματισμό της Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος, η Κύπρος αυτόματα εντάχθηκε στο προληπτικό μέρος του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, όπου πλέον θα πρέπει να τηρείται ο κανόνας του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Ισοζυγίου, όπου για την Κύπρο αυτό εξυπακούει ισοσκελισμένο διαρθρωτικό ισοζύγιο. Σημειώνεται ότι, με την έξοδο της Κύπρου από το Πρόγραμμα Μακροοικονομικής Προσαρμογής το 2016, για την Κυπριακή Δημοκρατία ισχύουν πλέον οι πρόνοιες του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου της Ε.Ε. που αφορά τον έλεγχο των δημοσιονομικών πολιτικών των κρατών-μελών της Ε.Ε.. Αυτό συνεπάγεται ότι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να εκδίδει, όπως και για κάθε κράτος μέλος, Συστάσεις για λήψη μέτρων από την Κυπριακή Δημοκρατία. Επίσης γίνεται έλεγχος για τυχόν ύπαρξη μακροοικονομικών ανισορροπιών (Macroeconomic Imbalances Procedure).

Περαιτέρω, το Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος (Draft Budgetary Plan) της Κυπριακής Δημοκρατίας εξετάζεται, σε ετήσια βάση, ενδελεχώς από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με τη δυνατότητα έκδοσης δημόσιων εισηγήσεων από την Επιτροπή για τυχόν τροποποίηση του σε περίπτωση που αποκλίνει από τις δεσμεύσεις της Δημοκρατίας έναντι των προνοιών του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Κατά την εξέταση του Σχεδίου Δημοσιονομικού Προγράμματος για το 2019, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκρινε ότι η Κύπρος συμμορφώνεται πλήρως με τις πρόνοιες του προληπτικού σκέλους του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ικανοποίηση Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Στόχου και κριτηρίου για το χρέος) και κάλεσε τις αρχές να εφαρμόσουν τον Προϋπολογισμό του 2019.

Η Κυπριακή Δημοκρατία σύμφωνα με το κοινοτικό κεκτημένο τίθεται αυτόματα κάτω από τη λεγόμενη μεταπρογραμματική εποπτεία ("Post Programme Surveillance"), μέχρι να αποπληρωθεί τουλάχιστον το 75% του δανείου προς τον ΕΜΣ. Η εποπτεία διεξάγεται σε εξαμηνιαία βάση και αξιολογεί τη δημοσιονομική πολιτική της χώρας, τυχόν ανάκληση μέτρων που έχουν εισαχθεί στα πλαίσια του Προγράμματος και τη δυνατότητα για αποπληρωμή της χρηματοδότησης προς τον ΕΜΣ.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ – ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

1. Δημοσιονομικές Εξελίξεις 2018

Κατά το 2018, το δημοσιονομικό ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης¹ ήταν ελλειμματικό ύψους €989,6 εκ. (-4,8% του ΑΕΠ), λόγω της μη-επαναλαμβανόμενης δημοσιονομικής επιβάρυνσης ύψους €1.684,9 εκ. που προέκυψε από την πώληση περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας Λτδ (ΣΚΤ) στην Ελληνική Τράπεζα, σε σύγκριση με εκτίμηση² για πλεονασματικό δημοσιονομικό ισοζύγιο της τάξης του 2,9% του ΑΕΠ. Το πρωτογενές ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης ήταν επίσης αρνητικό της τάξης του 2,3% του ΑΕΠ, σε σύγκριση με εκτίμηση για πρωτογενές πλεόνασμα της τάξης του 5,4%. Εξαιρουμένης της προαναφερόμενης μη-επαναλαμβανόμενης δημοσιονομικής επιβάρυνσης, το δημοσιονομικό ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης κατά το 2018 κατέγραψε πλεόνασμα ύψους 3,4% του ΑΕΠ, σημειώνοντας δηλαδή θετική απόκλιση από την εκτίμηση που περιλήφθηκε στο Σχέδιο του Δημοσιονομικού Προγράμματος του προηγούμενου χρόνου (ΣΔΠ 2019) κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες. Αντίστοιχα, εξαιρουμένης της προαναφερόμενης δημοσιονομικής επιβάρυνσης, το πρωτογενές δημοσιονομικό ισοζύγιο ως ποσοστό του ΑΕΠ κατέγραψε πλεόνασμα της τάξης του 5,8% σημειώνοντας θετική απόκλιση 0,4 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το στόχο που περιλήφθηκε στο ΣΔΠ 2019.

Αναλυτικότερα, τα δημόσια έσοδα σε σχέση με τις αρχικές εκτιμήσεις, όπως αυτές παρουσιάστηκαν στο ΣΔΠ 2019 για το έτος 2018, ήταν μειωμένα σε σχέση με τις εκτιμήσεις του ΣΔΠ του προηγούμενου χρόνου κατά 0,1 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, ενώ παρουσίασαν θετικό ετήσιο ρυθμό αύξησης ύψους 7,7% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο.

Σημαντικότερος λόγος της θετικής εξέλιξης στα δημόσια έσοδα ήταν οι εισπράξεις από φόρους επί της παραγωγής και των εισαγωγών, οι οποίοι παρουσίασαν ετήσια αύξηση ύψους 8%, ενώ είχαν αρνητική απόκλιση 0,4 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ σε σχέση με τις εκτιμήσεις του ΣΔΠ του προηγούμενου χρόνου. Η αρνητική αυτή απόκλιση σε σχέση με το στόχο οφείλεται στις ψηλότερες από τις αναμενόμενες επιστροφές φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) που πραγματοποιήθηκαν κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2018 και οι οποίες αφορούσαν κυρίως προηγούμενα χρόνια.

Οι εισπράξεις από φόρους επί του εισοδήματος και του πλούτου ανήλθαν στο 9,3% του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας θετική ετήσια μεταβολή της τάξης του 4,6%, ενώ παρουσίασαν οριακά αρνητική απόκλιση 0,1 ποσοστιαίας μονάδας του ΑΕΠ σε σχέση με τις εκτιμήσεις του ΣΔΠ 2019. Συγκεκριμένα, οι εισπράξεις από φόρο εισοδήματος

¹ Από το Σεπτέμβριο 2018, στα πλαίσια της συναλλαγής της πώλησης περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας Λτδ (ΣΚΤ) στην Ελληνική Τράπεζα, έχουν δημιουργηθεί και καταταχθεί ως μέρος της Γενικής Κυβέρνησης δύο νέες οντότητες: (i) η Συνεργατική Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων (ΣΕΔΙΠΕΣ) και (ii) η Κυπριακή Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων (ΚΕΔΙΠΕΣ).

² Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος για το 2019 (ΣΔΠ 2019), Οκτώβριος 2018 (https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/2019_dbp_cy_en.pdf)

δημοσίων υπαλλήλων αυξήθηκαν κατά 8,6%, ενώ οι εισπράξεις από φόρο εισοδήματος υπαλλήλων του ιδιωτικού τομέα κατέγραψαν αύξηση 13,7%. Παράλληλα, οι εισπράξεις από φόρο κεφαλαιουχικών κερδών παρουσίασαν ετήσια μεταβολή 4,9%, ενώ οι εισπράξεις από τον εταιρικό φόρο παρουσίασαν αύξηση 8,5% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο.

Θετική πορεία παρουσίασαν επίσης οι συνεισφορές στα Ταμεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων οι οποίες αυξήθηκαν με ρυθμό ύψους 7,8% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο, αντικατοπτρίζοντας τις συνεχιζόμενες θετικές εξελίξεις στην αγορά εργασίας. Η απόκλιση από τις αρχικές εκτιμήσεις ήταν θετική κατά 0,1 ποσοστιαία μονάδα του ΑΕΠ σε σχέση με τις εκτιμήσεις του Σχεδίου του Δημοσιονομικού Προγράμματος του προηγούμενου χρόνου.

Τα άλλα έσοδα παρουσίασαν αύξηση ύψους 12% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο, ενώ σε σχέση με την αρχική πρόβλεψη που περιλήφθηκε στο ΣΔΠ του προηγούμενου χρόνου παρουσίασαν αύξηση 0,7 ποσοστιαίων μονάδων. Κύριος λόγος της θετικής αυτής απόκλισης από το στόχο ήταν η συμπερίληψη εσόδων της νέας οντότητας ΚΕΔΙΠΕΣ στη Γενική Κυβέρνηση, σχετικά με την κατηγορία αυτή των εσόδων.

Οι συνολικές δημόσιες δαπάνες, καθώς επίσης και οι πρωτογενείς δαπάνες, σε ονομαστικούς όρους, παρουσίασαν αύξηση της τάξης του 26,3% και 28,1% κατά το 2018, αντίστοιχα. Εξαιρουμένης της προαναφερόμενης μη-επαναλαμβανόμενης δημοσιονομικής επιβάρυνσης σε σχέση με την πρώην Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα, οι δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης παρουσίασαν στο σύνολο του αύξηση 2,9%, ενώ σε σχέση με το στόχο του ΣΔΠ 2019 παρουσίασαν αρνητική απόκλιση ύψους 0,7 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ.

Συγκεκριμένα, οι απολαβές προσωπικού κατά το έτος αναφοράς παρουσίασαν ετήσια ποσοστιαία μεταβολή της τάξης του 4,3% σε σχέση με το 2017 και ανήλθαν ως ποσοστό του ΑΕΠ στο 11,8% όπως η εκτίμηση κατά τη διάρκεια του ΣΔΠ 2019. Η αύξηση αυτή ήταν αποτέλεσμα της αύξησης στην απασχόληση στους τομείς της Παιδείας, των Ιατρικών Υπηρεσιών και της Εθνικής Φρουράς (συνεισφορά στη συνολική αύξηση μισθών και ημερομίσθιων, 1,9 ποσοστιαίες μονάδες), καθώς και λόγω επέκτασης της απασχόλησης του εποχικού προσωπικού από οκτώ σε έντεκα μήνες. Συνεισφορά στην αύξηση της κατηγορίας αυτής των δαπανών είχε και η μείωση των ποσοστών της μείωσης απολαβών από την 1η Ιουλίου 2018, η αύξηση του τιμαριθμικού επιδόματος κατά το 2018 της τάξης του 0,28%, καθώς επίσης και η παραχώρηση των ετήσιων προσαυξήσεων.

Οι δαπάνες για ενδιάμεση κατανάλωση, ως ποσοστό του ΑΕΠ, παρουσίασαν θετική απόκλιση σε σχέση με την εκτίμηση που περιλήφθηκε στο Σχέδιο του Δημοσιονομικού Προγράμματος του προηγούμενου χρόνου, κατά 0,4 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο οι δαπάνες αυτές παρουσίασαν αύξηση ύψους 15,4%. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στις αυξημένες δαπάνες για αγορά ύδατος, καθώς και φαρμάκων και άλλων ιατρικών προμηθειών σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο. Παράλληλα, δαπάνες για ενδιάμεση κατανάλωση της οντότητας ΚΕΔΙΠΕΣ κατά την περίοδο Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 2018, ύψους περίπου €32,9 εκ. συνεισέφεραν επίσης στην συνολική αυτή αύξηση, καθώς και στην απόκλιση από τον εκτιμώμενο στόχο.

Οι κοινωνικές παροχές κατά το 2018, σε σχέση με την εκτίμηση που περιλήφθηκε στο ΣΔΠ του προηγούμενου χρόνου, ήταν οριακά ψηλότερες από τις αρχικές εκτιμήσεις κατά περίπου 0,1 ποσοστιαία μονάδα του ΑΕΠ, ενώ σε σχέση με το 2017 παρουσίασαν αύξηση ύψους 3,4%. Σημειώνεται ότι κατά το 2018 οι πληρωμές για συντάξεις γήρατος παρουσίασαν ετήσια ποσοστιαία μεταβολή 4% ενώ οι πληρωμές για ανεργιακό επίδομα και για πλεονάζον προσωπικό, μειώθηκαν και 5,2% και 37,6%, αντίστοιχα.

Οι δαπάνες για τόκους παρουσίασαν θετική ετήσια μεταβολή ύψους 2,5%, ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ διατηρήθηκαν στο 2,5%, ως η εκτίμηση που περιλήφθηκε στο Σχέδιο του Δημοσιονομικού Προγράμματος του προηγούμενου χρόνου. Η κατηγορία επιδοτήσεις διατηρήθηκε στο 0,3 ως ποσοστό του ΑΕΠ, επίσης ως η εκτίμηση που περιλήφθηκε στο ΣΔΠ του προηγούμενου χρόνου.

Οι κεφαλαιουχικές δαπάνες παρουσίασαν αύξηση ύψους 119,6% σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο, συμπεριλαμβανομένων των δαπανών του κράτους για την αγορά ακίνητης περιουσίας στα πλαίσια της πώλησης περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της πρώην Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας Λτδ. Εξαιρουμένης της

εν λόγω επίπτωσης, οι κεφαλαιουχικές δαπάνες παρουσίασαν μείωση 14,5%, ενώ σε σχέση με την εκτίμηση του ΣΔΠ 2019 είχαν αρνητική απόκλιση 0,4 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ.

Τέλος, η κατηγορία άλλες τρέχουσες δαπάνες κατά το 2018 παρουσίασε αύξηση ύψους 181,7% σε σχέση με το 2017 λόγω της κρατικής ενίσχυσης προς την πρώην Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα Λτδ στα πλαίσια της πώλησης περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της, ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ παρουσίασε θετική απόκλιση 4,3 ποσοστιαίων μονάδων.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται αναλυτικά τόσο τα έσοδα όσο και οι δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης για το 2018 σε σύγκριση με τις εκτιμήσεις που περιλήφθηκαν στο ΣΔΠ του προηγούμενου χρόνου:

Δημοσιονομικό Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης 2018

	(Εκατομμύρια Ευρώ)			(% ΑΕΠ)*		
	Εκτιμήσεις 2018, (ΣΔΠ 2019)	Τελικά	Απόκλιση	Εκτιμήσεις 2018, (ΣΔΠ 2019)	Τελικά	Απόκλιση
	1	2	2-1	1	2	2-1
Συνολικά Έσοδα	8.257	8.226	-32	39,8	39,7	-0,1
Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών	3.390	3.300	-90	16,3	15,9	-0,4
Φόροι επί του εισοδήματος και του πλούτου	1.953	1.921	-32	9,4	9,3	-0,1
Κοινωνικές εισφορές	1.888	1.843	-45	9,1	8,9	-0,2
Άλλα έσοδα	1.027	1.162	135	4,9	5,6	0,7
Συνολικές Δαπάνες	7.659	9.215	1557	36,9	44,5	7,6
Μισθολογικές Απολαβές	2.443	2.456	13	11,8	11,8	0,0
Ενδιάμεση Κατανάλωση	749	819	71	3,6	4,0	0,4
Κοινωνικές παροχές	2.694	2.709	14	13,0	13,1	0,1
Τόκοι	522	515	-7	2,5	2,5	0,0
Επιδότησεις	60	60	0	0,3	0,3	0,0
Άλλες τρέχουσες δαπάνες	663	1.561	898	3,2	7,5	4,3
Κεφαλαιουχικές Δαπάνες	527	1.095	568	2,5	5,3	2,8
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο	599	-990	-1588	2,9	-4,8	-7,7
Πρωτογενές Ισοζύγιο	1.121	-475	-1595	5,4	-2,3	-7,7
Πρωτογενείς Δαπάνες	7.137	8.700	1563	34,4	42,0	7,6

* το ονομαστικό ΑΕΠ για το 2018 ήταν ύψους €20.731 εκ. Κατά την υποβολή του Σχεδίου Δημοσιονομικού Προγράμματος για το 2018 (ΣΔΠ 2018), η εκτίμηση για το ΑΕΠ για το 2017 ήταν €20.761 εκ.

Το δημόσιο χρέος, κατά το τέλος του 2018 ανήλθε στο 102,5% του ΑΕΠ σε σύγκριση με 104,2% του ΑΕΠ με βάση τις αρχικές εκτιμήσεις που παρουσιάστηκαν στο ΣΔΠ για το 2019, λόγω των πρόωρων αποπληρωμών υποχρεώσεων του κράτους περί το τέλος του 2018. Σε απόλυτους όρους, το δημόσιο χρέος στο τέλος του 2018 ανήλθε στα €21,3 δις σε σύγκριση με €18,8 δις τέλος του 2017.

Η κύρια χρηματοδότηση για τις κρατικές ανάγκες προήλθε από το διεθνές ομόλογο EMTN ύψους 1,5 δισ. ευρώ. Εκδόθηκαν επίσης εγχώρια ομόλογα ύψους 3,19 δισ. ευρώ στα πλαίσια της πώλησης της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας. Στις σημαντικές πληρωμές του έτους συγκαταλέγονται οι πρώτες δόσεις του δανείου από την Ρωσική Ομοσπονδία και η αποπληρωμή δανείων προς Ελληνική Τράπεζα και Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου.

Αναλυτική κατάσταση της ετήσιας χρηματοδότησης ανά πηγή παρουσιάζεται στον πιο κάτω πίνακα.

Πίνακας: Καθαρή ετήσια χρηματοδότηση ανά πηγή το 2018

	Εκ. ευρώ
Κυβερνητικοί Τίτλοι	4228
Γραμμάτια Δημοσίου	52
Ομόλογα για φυσικά πρόσωπα	81
Εγχώρια ομόλογα	2595
Ομόλογα EMTN	1500
Δάνεια	(1449)
Καθαρή ετήσια χρηματοδότηση	2779

2. Δημοσιονομικές Προοπτικές 2019

Σύμφωνα με τις τρέχουσες εκτιμήσεις για τις προοπτικές της κυπριακής οικονομίας, το πρωτογενές ισοζύγιο εκτιμάται³ να ανέλθει γύρω στα €1.147 εκ. το 2019 σε σύγκριση με ελλειμματικό πρωτογενές ισοζύγιο ύψους €475 εκ. το 2018, ή ως ποσοστό του ΑΕΠ να κυμανθεί γύρω στο 5,3% σε σύγκριση με -2,3% τον προηγούμενο χρόνο. Το δημοσιονομικό ισοζύγιο το 2019, σε απόλυτους αριθμούς, εκτιμάται ότι θα είναι πλεονασματικό ύψους €647 εκ. σε σύγκριση με έλλειμμα €990 εκ. το 2018, ή ως ποσοστό του ΑΕΠ εκτιμάται να ανέλθει στο 3% του ΑΕΠ το 2019 από -4,8% το 2018.

³ Εκτιμήσεις Υπουργείου Οικονομικών, Απρίλιος 2019.

Δημοσιονομικό Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης 2018, εκτιμήσεις 2019

	(Εκατομμύρια Ευρώ)		
	Τελικά 2018	Εκτίμηση 2019 ³	ετήσια % μεταβολή
	1	2	2-1
Συνολικά Έσοδα	8.226	8.830	7,4
Φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών	3.300	3.301	0,0
Φόροι επί του εισοδήματος και του πλούτου	1.921	1.999	4,1
Κοινωνικές εισφορές	1.843	2.374	28,8
Άλλα έσοδα	1.162	1.157	-0,4
Συνολικές Δαπάνες	9.215	8.184	-11,2
Μισθολογικές Απολαβές	2.456	2.630	7,1
Ενδιάμεση Κατανάλωση	819	872	6,5
Κοινωνικές παροχές	2.709	3.115	15,0
Τόκοι	515	500	-2,9
Επιχορηγήσεις	60	60	0,0
Άλλες τρέχουσες δαπάνες	1.561	553	-64,6
Κεφαλαιουχικές Δαπάνες	1.095	453	-58,6
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο	-990	647	
% του ΑΕΠ	-4,8	3,0	
Πρωτογενές Ισοζύγιο	-475	1.147	
% του ΑΕΠ	-2,3	5,3	
Πρωτογενείς Δαπάνες	8.700	7.684	
% του ΑΕΠ	42,0	35,4	

1. Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΜΔΠ) 2020-2022 – Γενική Κυβέρνηση

Ο Μεσοπρόθεσμος Δημοσιονομικός Στόχος (ΜΔΣ)⁴ όπως έχει καθορισθεί, συνάδει με τις πρόνοιες του Σύμφωνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης και διατηρείται σε ισοσκελισμένο διαρθρωτικό δημοσιονομικό ισοζύγιο. Σημειώνεται ότι, τυχόν απρόβλεπτες θετικές αποκλίσεις στο σκέλος εσόδων από τις αρχικές προβλέψεις, θα χρησιμοποιηθούν για την περαιτέρω μείωση του χρέους.

Με βάση τα πιο πάνω, οι δημοσιονομικοί στόχοι που έχουν υιοθετηθεί σύμφωνα με τις πρόνοιες του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης και τις δεσμεύσεις που απορρέουν από αυτό, στη βάση ενός ρεαλιστικού μακροοικονομικού πλαισίου, έχουν διαμορφωθεί ως ακολούθως:

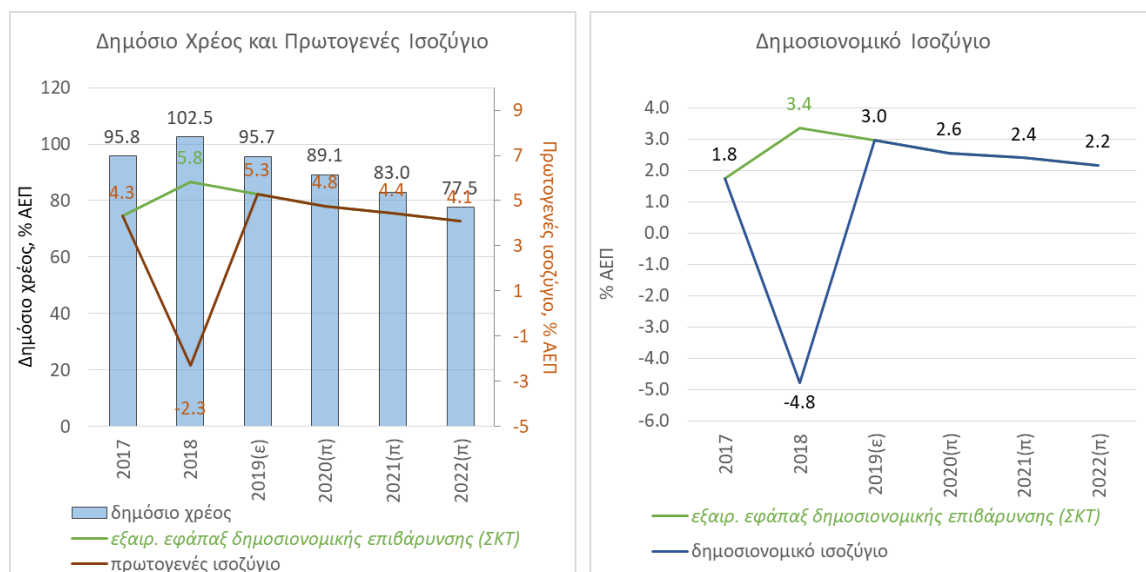
Έτος	Πρωτογενές Ισοζύγιο (€εκ.)	Πρωτογενές Ισοζύγιο (% ΑΕΠ)
2017	847	4,3
2018	-475	-2,3
2019 ^ε	1147	5,3
2020 ^π	1076	4,8
2021 ^π	1048	4,4
2022 ^π	1013	4,1

ε: εκτίμηση, π: πρόβλεψη

Οι δημοσιονομικοί στόχοι καθορίζονται σε επίπεδο πρωτογενούς ισοζυγίου⁵, όπου αποτυπώνονται με περισσότερη διαφάνεια οι επιπτώσεις της δημοσιονομικής πολιτικής του κράτους, καθώς και οι προεκτάσεις της σε σχέση με το δημόσιο χρέος. Η επίτευξη και η διατήρηση πρωτογενών πλεονασμάτων είναι πολύ σημαντική λόγω του ότι δεν δημιουργούν πρόσθετες χρηματοδοτικές ανάγκες επιτρέποντας την τακτική εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους και ανακώντας και διατηρώντας την εμπιστοσύνη των αγορών προς τις προοπτικές της οικονομίας. Επιπλέον, διασφαλίζεται η πτωτική πορεία του δημοσίου χρέους και ελευθερώνονται χρηματοδοτικοί πόροι για περαιτέρω ανάπτυξη και βελτίωση της κοινωνικής συνοχής.

⁴ Το δημοσιονομικό ισοζύγιο σε κυκλικά προσαρμοσμένους όρους, και χωρίς να υπολογίζονται τα έκτακτα και τα προσωρινά μέτρα.

⁵ Πρωτογενές ισοζύγιο είναι το δημοσιονομικό ισοζύγιο εξαιρουμένων των δαπανών για τόκους.

Τα έσοδα και οι πρωτογενείς δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης για την επόμενη τριετία αναμένεται να διαμορφωθούν ως ακολούθως:

	2018	2019 ^ε	2020 ^π	2021 ^π	2022 ^π
Δημόσια Έσοδα	8.226	8.830	9.256	9.614	9.931
Πρωτογενείς Δαπάνες	8.700	7.684	8.180	8.565	8.918
Πρωτογενές Ισοζύγιο	-475	1.147	1.076	1.048	1.013

Αναλυτικότερα, τα **δημόσια έσοδα** της Γενικής Κυβέρνησης το 2019 αναμένεται να ανέλθουν στα €8.830 εκ. σε σχέση με €8.226 εκ. τον προηγούμενο χρόνο παρουσιάζοντας αύξηση ύψους 7,4%. Η αύξηση των δημοσίων εσόδων οφείλεται τόσο στο ευνοϊκό μακροοικονομικό περιβάλλον και στη βελτίωση της αγοράς εργασίας, όσο και στην αύξηση των συντελεστών από 1^η Ιανουαρίου 2019 στις συνεισφορές στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, καθώς επίσης και λόγω των συνεισφορών στα πλαίσια έναρξης του Γενικού Σχέδιου Υγείας (ΓεΣΥ) από 1^η Μαρτίου 2019.

Το 2020, 2021 και 2022, ο ρυθμός ανάπτυξης των **δημόσιων εσόδων** αναμένεται να επιταχυνθεί με ποσοστό ύψους 4,8%, 3,9% και 3,3%, αντίστοιχα:

Έσοδα Γενικής Κυβέρνησης, 2018-2022

	2018 τελικά € εκ 1	2019 εκτίμ. € εκ 2	% 2/1	2020 πρόβλ € εκ 3	% 3/2	2021 πρόβλ € εκ 4	% 4/3	2022 πρόβλ € εκ 5	% 5/4
Φόροι στην Παραγωγή και στις Εισαγωγές	3.300	3.301	0,0	3.389	2,7	3.518	3,8	3.644	3,6
Φόροι στο Εισόδημα και τον Πλούτο	1.921	1.999	4,1	2.075	3,8	2.148	3,5	2.222	3,4
Εισφορές στην Κοινωνική Ασφάλιση	1.843	2.374	28,8	2.745	15,7	2.897	5,5	3.022	4,3
Εισόδημα από Περιουσία (Τόκοι, μερίσματα, μετοχές)	133	158	19,0	98	-37,7	98	0,0	98	0,0
Άλλα Έσοδα (παροχή υπηρεσιών, τρέχουσες κεφαλαιουχικές μεταβιβάσεις)	1.029	999	-2,9	948	-5,2	953	0,6	945	-0,9
Σύνολο	8.226	8.830	7,4	9.256	4,8	9.614	3,9	9.931	3,3

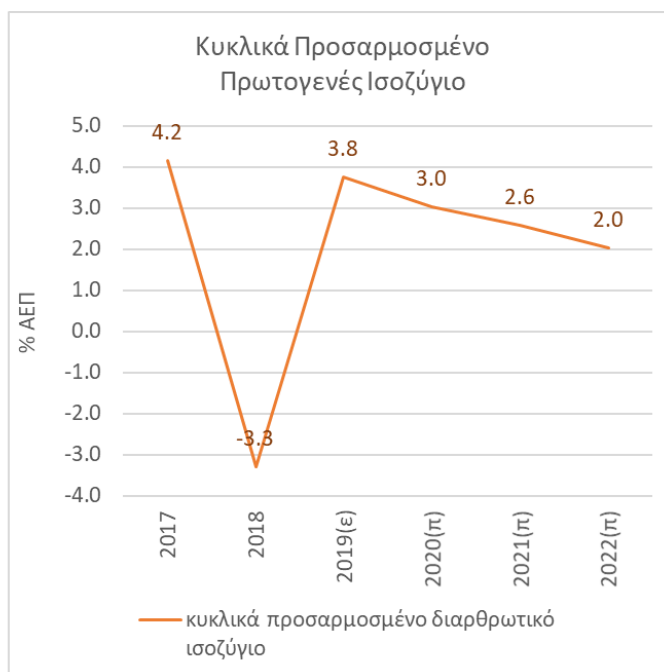
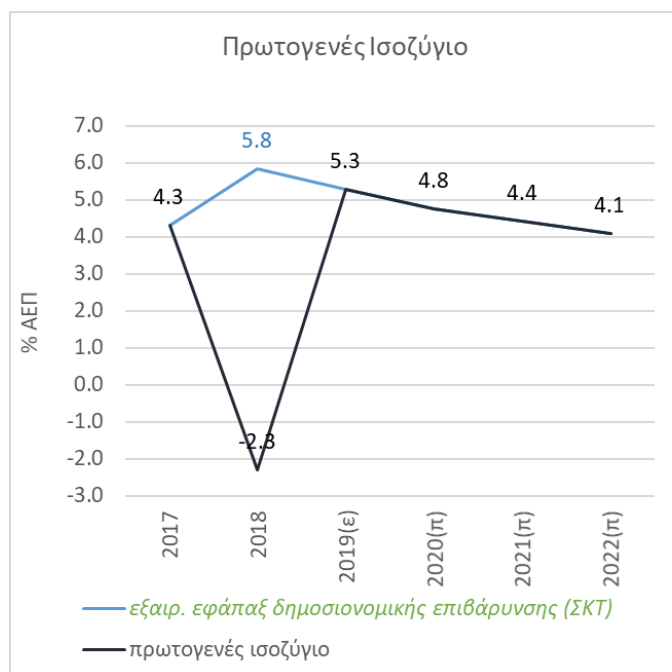
Οι **πρωτογενείς δαπάνες** το 2019 αναμένεται να παρουσιάσουν μείωση ύψους 11,2% σε σύγκριση με το 2018 λαμβάνοντας υπόψη την προαναφερόμενη μη-επαναλαμβανόμενη δημοσιονομική επιβάρυνση σε σχέση με την πρώην ΣΚΤ. Οι απολαβές προσωπικού αναμένεται να παρουσιάσουν αύξηση 7,1%, κυρίως ως αποτέλεσμα της σταδιακής κατάργησης των συντελεστών μείωσης των απολαβών, της συνεισφοράς του κράτους στο Γενικό Σύστημα Υγείας ως εργοδότης, στα πλαίσια έναρξης του ΓεΣΥ από 1^η Μαρτίου 2019, καθώς και λόγω της παραχώρησης προσαυξήσεων, τιμαριθμικού επιδόματος και της αύξησης της απασχόλησης στο τομέα της παιδείας και υγείας. Στα πλαίσια έναρξης της πρώτης φάσης του ΓεΣΥ, σημαντική αύξηση αναμένεται να παρουσιάσουν και οι δαπάνες για κοινωνικές παροχές της τάξης του 15%.

Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης 2018-2022

	2018 τελικά € εκ 1	2019 εκτίμ. € εκ 2	% 2/1	2020 πρόβλ € εκ 3	% 3/2	2021 πρόβλ € εκ 4	% 4/3	2022 πρόβλ € εκ 5	% 5/4
Απολαβές Προσωπικού	2.456	2.630	7,1	2.810	6,8	2.974	5,9	3.144	5,7
Ενδιάμεση Κατανάλωση	819	872	6,5	837	-4,0	847	1,2	840	-0,9
Κοινωνικές Παροχές	2.709	3.115	15,0	3.477	11,6	3.675	5,7	3.846	4,6
Πληρωμές Τόκων	515	500	-2,9	495	-0,9	480	-3,1	476	-0,8
Επιχορηγήσεις	60	60	0,0	60	0,0	60	0,0	60	0,0
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	1.095	453	-58,6	461	1,7	480	4,0	499	4,0
Άλλες	1.561	553	-64,6	536	-3,1	529	-1,3	529	0,0
Σύνολο	9.215	8.184	-11,2	8.676	6,0	9.046	4,3	9.394	3,9
Πρωτογενείς δαπάνες	8.700	7.684	-11,7	8.180	6,5	8.565	4,7	8.918	4,1

Το 2020, οι **πρωτογενείς δαπάνες** αναμένεται να παρουσιάσουν αύξηση 6% σε σύγκριση με το 2019, λαμβανομένων υπόψη των αυξήσεων στις απολαβές προσωπικού και των κοινωνικών παροχών ως απόρροια της αύξησης των συντελεστών στο ΓεΣΥ από 1^η Μαρτίου 2020. Τα επόμενα χρόνια, το 2021 και 2022, προβλέπεται ότι ο ρυθμός ανάπτυξης των **πρωτογενών δαπανών** θα επιβραδυνθεί στο 4,7% και 4,1% αντίστοιχα.

Το πρωτογενές ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης, εκτιμάται ότι θα συνεχίσει να είναι πλεονασματικό και ότι θα διατηρηθεί κατά μέσο όρο γύρω στο 4,4% του ΑΕΠ κατά την περίοδο 2020-2022. Το κυκλικά διορθωμένο πρωτογενές ισοζύγιο, λαμβάνοντας υπόψη το προβλεπόμενο χάσμα από το δυνητικό ρυθμό ανάπτυξης, προβλέπεται να είναι πλεονασματικό αλλά παρουσιάζοντας πτωτική πορεία κατά την περίοδο 2019-2022, ύψους 2,8% κατά μέσο όρο την περίοδο 2019-2022.

Κατά το 2018, το δημόσιο χρέος ανήλθε στο 102,5% του ΑΕΠ, σε σύγκριση με 95,8% του ΑΕΠ τον προηγούμενο χρόνο. Σε απόλυτους όρους το δημόσιο χρέος τέλος του 2018 αυξήθηκε κατά €2,5 δις και ανήλθε στα €21,3 δις σε σχέση με €18,8 δις τέλος του 2017. Η αύξηση του δημόσιου χρέους προήλθε από την ειδική έκδοση ομολόγων για τη Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα ύψους €3,19 δις, στα πλαίσια ολοκλήρωσης της συναλλαγής πώλησης μέρους των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της προς την Ελληνική Τράπεζα. Ωστόσο, κατά το 2018 η κυβέρνηση προχώρησε με πρόωρες αποπληρωμές υποχρεώσεων απέναντι στην πρώτη ΣΚΤ ύψους €324 εκ. και στην Κεντρική Τράπεζα Κύπρου ύψους €483 εκ., μειώνοντας έτσι την αύξηση του δημόσιου χρέους που προέκυψε από την προαναφερθείσα έκδοση ομολόγων. Εάν εξαιρέσουμε το ποσό της πιο πάνω έκδοσης, το δημόσιο χρέος σε απόλυτους αριθμούς μειώθηκε κατά €1δις προσεγγίζοντας τα €17,8δις στο τέλος του 2018.

Με βάση εκτιμήσεις του Υπουργείου Οικονομικών, το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ προβλέπεται να μειωθεί στο 95,7% του ΑΕΠ τέλος του 2019, κυρίως λόγω αποπληρωμής μέρους των προαναφερόμενων ειδικών ομολόγων, ύψους €750 εκ. Ακολούθως, εκτιμάται ότι το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ θα τεθεί σε πτωτική πορεία και θα περιοριστεί στο 89,1% τέλος του 2020 και στο 83% τέλος του 2021, ενώ το 2022 προβλέπεται να συρρικνωθεί περαιτέρω και να περιορισθεί στο 77,5% του ΑΕΠ.

Η βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους είναι στενά συνυφασμένη με τη διατήρηση πρωτογενών πλεονασμάτων της τάξης τουλάχιστον του 3% του ΑΕΠ. Γι' αυτό η διατήρηση μιας συνετούς δημοσιονομικής πολιτικής όπως προβλέπεται και στο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης είναι σημαντική, αφού συντείνει στην τοποθέτηση και διατήρηση μιας πτωτικής πορείας του δημοσίου χρέους, ελευθερώνοντας έτσι χρηματοδοτικούς πόρους για ανάπτυξη και κοινωνική συνοχή.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται, σύμφωνα με το βασικό σενάριο, η πορεία του δημοσίου χρέους για τα έτη 2017-2022, ως ποσοστό του ΑΕΠ, οι χρηματοδοτικές ανάγκες, καθώς και το πρωτογενές ισοζύγιο.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Δημόσιο Χρέος	95,8	102.5	95.7	89.1	83.0	77.5
Χρηματοδοτικές Ανάγκες ⁷	11,2	17,1	7,6	6,4	4,9	6,6
Πρωτογενές Ισοζύγιο	4,3	-2.3	5.3	4.8	4.4	4.1

⁶ Οι προβλέψεις δεν λαμβάνουν υπόψη τις νέες εκδόσεις ομολόγων του κράτους (Μάιος 2019), οι οποίες αναμένεται να χρησιμοποιηθούν για την πρόωρη αποπληρωμή διακρατικού δανείου κατά τη διάρκεια του 2019.

⁷ Οι χρηματοδοτικές ανάγκες για το 2019 δεν λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες που προκύπτουν λόγω πρόωρης αποπληρωμής διακρατικού δανείου κατά τη διάρκεια του 2019.

Σύμφωνα με την ανάλυση ευαισθησίας (sensitivity analysis) που έχει διεξαχθεί από το Υπουργείο Οικονομικών, το δημόσιο χρέος κρίνεται βιώσιμο κάτω από όλα τα σενάρια στα οποία υιοθετούνται δυσμενέστερες παραδοχές με στόχο την αξιολόγηση της δυναμικής του δημόσιου χρέους.

Αναλυτικά, τα αποτελέσματα έχουν ως ακολούθως:

- Το εναλλακτικό σενάριο 1 (αύξηση των πραγματικών επιτοκίων κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως) αν και παρουσιάζει απόκλιση από το βασικό σενάριο, το δημόσιο χρέος παρουσιάζει πτωτική τάση πλησιάζοντας το 83% του ΑΕΠ το 2022 αποκλίνοντας κατά 5,5 ποσοστιαίες μονάδες από το βασικό σενάριο και ως εκ τούτου κρίνεται βιώσιμο.
- Το εναλλακτικό σενάριο 2 (μείωση πραγματικού του ΑΕΠ κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως), παρουσιάζει απόκλιση από το βασικό σενάριο κατά περίπου 12,4 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, εφόσον λαμβάνονται υπόψη οι ιστορικοί αρνητικοί ρυθμοί ανάπτυξης του ΑΕΠ κατά την περίοδο 2012-14, φθάνοντας στο 89,9% το 2022. Εντούτοις, το σενάριο κρίνεται ως βιώσιμο εφόσον το δημόσιο χρέος ακολουθεί σταθερά πτωτική πορεία.
- Το εναλλακτικό σενάριο 3 (μείωση του πρωτογενούς ισοζυγίου κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως) παράγει ψηλότερα ποσοστά του χρέους ως προς το ΑΕΠ σε σύγκριση με το βασικό σενάριο, με το περιθώριο να αυξάνεται σταδιακά κάθε χρόνο. Παρόλα αυτά, η τάση που παρουσιάζει είναι πτωτική και ως εκ τούτου το δημόσιο χρέος κρίνεται βιώσιμο, πλησιάζοντας το 83,5% του ΑΕΠ το 2021 το οποίο αποκλίνει κατά 6 ποσοστιαίες μονάδες από το βασικό σενάριο.
- Το εναλλακτικό σενάριο 4 με συνδυασμό των τριών σεναρίων πιο πάνω (κατά το ¼ της τυπικής απόκλισης των 10-ετούς ιστορικών μέσων όρων, ετησίως) αν και παράγει ψηλότερο ποσοστό του χρέους ως προς το ΑΕΠ σε σχέση με το βασικό σενάριο, το δημόσιο χρέος εξακολουθεί να διατηρεί πτωτική τάση και μειώνεται κάτω του 85,1% του ΑΕΠ το 2022. Το δημόσιο χρέος ως εκ τούτου κρίνεται βιώσιμο.

	2018	2019	2020	2021	2022
Βασικό σενάριο	102,5	95,7	89,1	83,0	77,5
1. Αυξημένο πραγματικό επιτόκιο κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως	102,5	96,5	93,6	88,0	83,0
2. Μειωμένος ρυθμός ανάπτυξης κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως	102,5	98,0	94,2	91,4	89,9
3. Μειωμένο πρωτογενές ισοζύγιο κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως	102,5	97,2	92,1	87,5	83,5
4. Συνδυασμός των 1-3 πιο πάνω με αποκλίσεις της τάξης του ¼ μονάδας από βασικό σενάριο	102,5	97,7	93,0	88,7	85,1

Τα δημόσια έσοδα της Κεντρικής Κυβέρνησης αναμένεται την επόμενη τριετία να αυξηθούν σε συνάρτηση με την οικονομική δραστηριότητα και να διαμορφωθούν ως ακολούθως:

Συνολικά Έσοδα Κεντρικής Κυβέρνησης 2018-2022 (Προϋπολογισμός)⁸

	2018	2019 Προϋπολογισμός	2019 Αναθεωρημένος	2020 ΜΔΠ	2021 ΜΔΠ	2022 ΜΔΠ
Άμεσοι Φόροι	2.252	2.193	2.291	2.327	2.359	2.390
Έμμεσοι Φόροι	3.171	3.438	3.162	3.257	3.380	3.504
Μη Φορολογικά Έσοδα	984	1.037	1.028	984	1.004	1.025
ΣΥΝΟΛΟ	6.407	6.668	6.481	6.568	6.742	6.919

Λαμβάνοντας υπόψη τις εκτιμήσεις των εσόδων, καθώς και τους δημοσιονομικούς στόχους, το συνολικό ανώτατο όριο δαπανών για την κεντρική κυβέρνηση καθορίζεται στα €6.550 εκ., €6.650 εκ. και €6.750 εκ. για το 2020, το 2021 και το 2022 αντίστοιχα. Λαμβάνοντας υπόψη τις προτεραιότητες της πολιτικής, όπως περιγράφονται στη Δήλωση Κυβερνητικής Πολιτικής στο Κεφάλαιο 2 και τη Δήλωση Πολιτικής Απασχόλησης στο Κεφάλαιο 3, πιο πάνω, τα ανώτατα όρια δαπανών ανά Υπουργείο χωρίς τις αποπληρωμές δανείων και των τόκων επικαιροποιούνται ως ακολούθως:

⁸ Από το έτος 2018 και μετά, τα έσοδα περιλαμβάνουν και επιστροφές φόρων, ως αρνητικά έσοδα, τα οποία κατά τα προηγούμενα χρόνια συμπεριλαμβάνονταν σε κατηγορίες δαπανών

Συνολικές Δαπάνες κατά Υπηρεσία/Υπουργείο/Υφυπουργείο⁹

	Τελικά 2018 € εκ.	Εγκριμ. Προϋπολ 2019 € εκ.	Προτ. Προϋπολ 2020 € εκ.	ΜΔΠ. 2021 € εκ.	ΜΔΠ 2022 € εκ.
Συνταγματικές Εξουσίες	69	91	102	89	86
Συνταγματικές Υπηρεσίες	27	27	30	30	33
Ανεξάρτητες Υπηρεσίες	18	17	19	19	19
Υφυπουργείο Τουρισμού	-	48	48	48	48
Υφυπουργείο Ναυτιλίας	5	10	11	11	11
Άμυνας	382	359	361	361	361
Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος	265	238	257	257	257
Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξης	273	298	325	325	330
Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού	52	49	60	55	50
Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων	1018	964	968	968	968
Εσωτερικών	444	518	523	525	525
Εξωτερικών	69	87	89	85	85
Οικονομικών	1150	1369	1444	1599	1699
Γενική Διεύθυνση ΕΠΣΑ	42	217	220	220	220
Γενικό Λογιστήριο	24	31	32	32	32
Παιδείας και Πολιτισμού	1031	1078	1121	1121	1121
Μεταφορών Επικοινωνιών και Έργων	261	283	300	305	305
Υγείας	600	621	640	600	600
Σύνολο	5.730	6.305	6.550	6.650	6.750

⁹ Συνολικές δαπάνες κατά Υπουργείο εξαιρουμένων των αποπληρωμών και των δαπανών για τόκους. Από το έτος 2018 και μετά, επιστροφές φόρων, οι οποίες κατατάσσονταν ως δαπάνες, περιλαμβάνονται στα έσοδα της ΚΚ με αρνητικό πρόσημο.

Ο καθορισμός των πιο πάνω οροφών δαπανών με βάση τα σημερινά δεδομένα και τις τρέχουσες εκτιμήσεις συμβάλλει στην επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων.

Σημειώνεται ότι, τα ανώτατα συνολικά όρια δαπανών του ΣΠΔΠ 2020-2022 επικαιροποιούνται για το έτος 2020 σε σχέση με τον Προϋπολογισμό του 2019 και του ΜΔΠ 2019-2021 λόγω διαφοροποίησης του μακροοικονομικού πλαισίου και του δημοσιονομικού αποτελέσματος του 2018. Με την τροποποίηση αυτή των ανώτατων ορίων, οι δημοσιονομικοί στόχοι δεν τίθενται σε κίνδυνο.

Τονίζεται ότι, η επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων στηρίζεται στην τήρηση των ανωτάτων οροφών δαπανών. Οποιαδήποτε απόκλιση θα θέσει σε αμφιβολία την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων και κατ' επέκταση την αξιοπιστία της κυπριακής οικονομίας. Γι' αυτό το λόγο κατά τη διάρκεια του έτους θα πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια ώστε να μην υποβάλλονται νέες προτάσεις πολιτικής προς το Υπουργικό Συμβούλιο που εξυπακούουν πρόσθετο δημοσιονομικό κόστος. Η υποβολή νέων προτάσεων από τα Υπουργεία/Υφυπουργεία/Τμήματα/Ανεξάρτητες Υπηρεσίες θα πρέπει να εντάσσεται στη διαδικασία κατάρτισης του προϋπολογισμού και εντός των καθορισμένων ανωτάτων οροφών. Μόνο σε εξαιρετικές και απρόβλεπτες περιπτώσεις θα εξετάζονται νέες προτάσεις μετά την έγκριση του προϋπολογισμού με την προϋπόθεση ότι οι αναγκαίες πιστώσεις θα καλύπτονται από εξοικονομήσεις χωρίς να διαφοροποιείται η συνολική οροφή του προϋπολογισμού και κατ' επέκταση να επηρεάζεται η επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων (με πλήρη ανάλυση του ετησίου και μεσοπρόθεσμου κόστους που η πρόταση συνεπάγεται). Όσον αφορά προτάσεις που τροποποιούν υφιστάμενες πολιτικές περιλαμβανομένης και της ένταξης έργων/ προγραμμάτων θα εξετάζονται νοουμένου ότι το δημοσιονομικό κόστος θα καλύπτεται από εξοικονομήσεις ή από κατάργηση υφιστάμενης πολιτικής και υιοθέτηση νέας, που να ανταποκρίνεται στα σημερινά δεδομένα. Σημειώνεται ότι, όσο σταθεροποιείται η οικονομία, τα συνολικά ανώτατα όρια δαπανών επίσης θα σταθεροποιούνται, για αυτό τα Υπουργεία/Υφυπουργεία θα πρέπει να καθορίζουν τις πολιτικές τους (απασχόλησης, στρατηγικής κλπ) στα πλαίσια των οροφών του εκάστοτε ΜΔΠ.

Σχετικά με την υλοποίηση νέων έργων, (κατασκευαστικά και υποδομής) σύμφωνα με τη μεθοδολογία που ακολουθείται, όλα τα νέα έργα πριν περιληφθούν στον προϋπολογισμό θα πρέπει να έχουν περάσει από την διαδικασία προεπιλογής δηλαδή να έχουν εγκεκριμένα Σημειώματα Έργου (Project Concept Notes-PCN). Σημειώνεται ότι, έργα με κόστος μικρότερο των €0,5 εκ δεν απαιτείται εγκεκριμένο Σημείωμα Έργου εκτός αν ο Υπουργός Οικονομικών αποφασίσει διαφορετικά.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

Το ΣΠΔΠ 2020-2022 ετοιμάστηκε αφού έλαβε υπόψη τόσο τις τρέχουσες οικονομικές εξελίξεις της κυπριακής οικονομίας και ιδιαίτερα στον τραπεζικό τομέα, όσο και τις μακροοικονομικές προβλέψεις για την επόμενη τριετία και τους δημοσιονομικούς στόχους που έχουν τεθεί.

Σημειώνεται ταυτόχρονα η ύπαρξη κινδύνων, οι οποίοι θα μπορούσαν να επηρεάσουν το βασικό μακροοικονομικό σενάριο στο οποίο στηρίζονται οι δημοσιονομικοί στόχοι του ΣΠΔΠ 2020-2022. Από πλευράς

εσωτερικού περιβάλλοντος, από όπου εκπηγάζουν οι σημαντικότεροι κίνδυνοι, αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία δύναται να προέλθουν από τις ακόλουθες πηγές.

Πρώτο, από τις συνεχιζόμενες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο τραπεζικός τομέας λόγω του πολύ ψηλού ακόμα ποσοστού των μη εξυπηρετούμενων δανείων (παρά τη σημαντική μείωση που έχει επιτευχθεί). Τυχόν μη αποκλιμάκωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και βελτίωση της κερδοφορίας των τραπεζικών ιδρυμάτων αναμένεται να επηρεάσουν αρνητικά την κυπριακή οικονομία μέσω της επιδείνωσης της κεφαλαιουχικής επάρκειας των ιδρυμάτων, της κερδοφορίας τους και της αναμικτής παραχώρησης πιστώσεων στην οικονομία. Δεύτερο, από τις υποχρεώσεις που δύναται να προκύψουν από τις πρόσφατες δικαστικές αποφάσεις σε σχέση με τα μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης που εφάρμοσε η Κυπριακή Δημοκρατία κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης.

Τρίτο, από ενδεχόμενη επιβράδυνση της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας ή χαλάρωση της δημοσιονομικής πολιτικής.

Σημαντικοί κίνδυνοι ελλοχεύουν και από το εξωτερικό περιβάλλον. Η συνεχιζόμενη οικονομική πολιτική προστατευτισμού, καθώς και η επιβολή κυρώσεων, δύναται να προκαλέσουν νέα αστάθεια στην ευρωπαϊκή και παγκόσμια οικονομία.

Επίσης, οι γεωπολιτικές εξελίξεις στη γύρω περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου με επίκεντρο τις στρατιωτικές εμπλοκές στη Συρία καθώς και του μεταναστευτικού προβλήματος, συνεχίζουν να προκαλούν αβεβαιότητα για την πορεία των οικονομιών των χωρών μελών της Ε.Ε., περιλαμβανομένης και της Κύπρου.

Επιπρόσθετα των πιο πάνω, τυχόν προβληματική έξοδος του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ε.Ε, αναμένεται να έχει αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με πιθανές προεκτάσεις στην κυπριακή οικονομία¹⁰ (αποδυνάμωση της στερλίνας έναντι ευρώ, μείωση επενδύσεων από Η.Β και αύξηση κόστους δανεισμού για το κράτος).

¹⁰ Με βάση πρόσφατη μελέτη του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, οι αρνητικές επιπτώσεις στην κυπριακή οικονομία προβλέπονται να κυμανθούν μεταξύ 0.2 και 0.4% του ΑΕΠ.

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ

Στα πλαίσια της Διαχείρισης των Δημόσιων Οικονομικών, περιλαμβάνεται και ο εκσυγχρονισμός της Γενικής Κυβέρνησης και του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Οι ευρύτερες μεταρρυθμίσεις που ήδη προωθούνται στο δημόσιο τομέα, οι οποίες αφορούν, μεταξύ άλλων, διαρθρωτικές αλλαγές στην οργάνωση και λειτουργία των δημόσιων οργανισμών καθώς και στην ανάπτυξη και διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού τους, στοχεύουν στη δημιουργία μιας σύγχρονης και αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης που να επιτελεί με επάρκεια και επαγγελματισμό το έργο της και να εξυπηρετεί με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο τη χώρα και τους πολίτες της.

Σε συνέχεια της μελέτης που διεξήχθη για τα οριζόντια θέματα εκσυγχρονισμού της Δημόσιας Υπηρεσίας (σύστημα αμοιβών και όρων απασχόλησης στο δημόσιο τομέα, σύστημα αξιολόγησης της απόδοσης του προσωπικού) και της διαβούλευσης με τους εμπλεκόμενους φορείς, διαμορφώθηκαν και προωθήθηκαν οι αναγκαίες μεταρρυθμιστικές δράσεις στη Βουλή των Αντιπροσώπων για μελέτη και ψήφιση. Με τα νομοσχέδια αυτά προβλεπόταν η εισαγωγή:

- νέων διατάξεων για την αξιολόγηση και την επιλογή υποψηφίων για πλήρωση των ανελικτικών θέσεων της δημόσιας υπηρεσίας, με εισαγωγή και νέας κατηγορίας θέσεων, αυτής της «Διατμηματικής Προαγωγής», με σκοπό την ενίσχυση/ενθάρρυνση της κινητικότητας.
- νέου συστήματος αξιολόγησης της απόδοσης των δημοσίων υπαλλήλων το οποίο συνδέεται με την υπηρεσιακή ανέλιξη των υπαλλήλων σε θέσεις προαγωγής και διατμηματικής προαγωγής και που επίσης στοχεύει στην ανάπτυξη και βελτίωση της απόδοσης όλων των υπαλλήλων όλων των βαθμίδων.

Τα πιο πάνω νομοσχέδια συζητήθηκαν καθ'όλη τη διάρκεια του 2016 σε συνεδρίες της αρμόδιας Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Οικονομικών και Προϋπολογισμού και στη συνέχεια τέθηκαν για ψήφιση από την Ολομέλεια της Βουλής, η οποία, ωστόσο, τα καταψήφισε.

Η Κυβέρνηση, μετά την καταψήφιση των σχετικών νομοσχεδίων προχώρησε σε νέες διαβουλεύσεις με σκοπό τον καταρτισμό νέων νομοθετημάτων, τα οποία προτίθεται να τα υποβάλει εκ νέου στη Βουλή των Αντιπροσώπων εντός του 2019, σε μια νέα προσπάθεια για προώθηση της μεταρρύθμισης στα οριζόντια θέματα διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ

Η ανάγκη για μεταρρυθμίσεις στη δημόσια διοίκηση είναι συνεχής, ώστε να επιτυγχάνονται τα προσδοκώμενα αποτελέσματα με τους ελάχιστους δυνατούς πόρους, σε ένα υγιές δημοσιονομικό πλαίσιο. Για το σκοπό αυτό οι οργανισμοί της Γενικής Κυβέρνησης και του ευρύτερου δημόσιου τομέα εξακολουθούν να εφαρμόζουν προγράμματα εκσυγχρονισμού, ούτως ώστε να διέπονται από εύκαμπτες οργανωτικές δομές και αποτελεσματικές διαδικασίες, να αξιοποιούν με πιο ευέλικτο τρόπο το διαθέσιμο ανθρώπινο δυναμικό, με απώτερο σκοπό την επιτυχή και έγκαιρη υλοποίηση των στόχων τους και των κυβερνητικών πολιτικών στρατηγικής σημασίας.

Η διάρθρωση του μισθολογίου στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, και οι υφιστάμενες πρακτικές και συστήματα προαγωγών/ ανέλιξης, κινητικότητας προσωπικού, διοίκησης απόδοσης και αμοιβών περιορίζουν την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα. Οι μεταρρυθμίσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη στοχεύουν στα ακόλουθα:

- (α) διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών, μέσω της πολιτικής για συνολική συγκράτηση της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα και του εξορθολογισμού του κρατικού μισθολογίου.
- (β) επίτευξη μιας αποδοτικής και αποτελεσματικής Γενικής Κυβέρνησης και ευρύτερου δημόσιου τομέα.
- (γ) περαιτέρω ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

(α) Διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών, μέσω της πολιτικής για συγκράτηση της συνολικής απασχόλησης στο δημόσιο τομέα και του εξορθολογισμού του κρατικού μισθολογίου

Για την επίτευξη του εν λόγω στόχου, συνεχίζεται η εφαρμογή των πολιτικών συγκράτησης της απασχόλησης και του μισθολογίου στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, ούτως ώστε αυτό να παραμένει εντός του πλαισίου της οικονομικής ανάπτυξης. Οι πολιτικές και τα μέτρα που συμβάλλουν στην τήρηση της δέσμευσης αυτής, είναι τα ακόλουθα:

- Εφαρμογή του Μηχανισμού που ρυθμίζει τη συγκράτηση του ρυθμού αύξησης του Κρατικού Μισθολογίου (απολαβές και συντάξεις) για διατήρηση του σε βιώσιμα επίπεδα κλειδώνοντας παράλληλα τις διορθώσεις που έχουν επιτευχθεί την τελευταία τριετία. Συγκεκριμένα, έχει εισαχθεί Μηχανισμός ο οποίος ρυθμίζει και καθορίζει ανώτατο όριο στην παραχώρηση γενικών αυξήσεων σε μισθούς και συντάξεις της κρατικής υπηρεσίας και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, συνυπολογίζοντας:
 - ο τα οικονομικά δεδομένα όπως αυτά εκφράζονται από τη μεταβολή του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) σε ονομαστικούς όρους και
 - ο μεταβολές του Κρατικού Μισθολογίου που οφείλονται σε μεταβολές:
 - (i) του αριθμού των απασχολούμενων,
 - (ii) του αριθμού αφυπηρετήσεων και δικαιούχων σε συνταξιοδοτικά ωφελήματα,

- (iii) του μισθολογίου λόγω τιμαριθμικής αναπροσαρμογής¹¹ των απολαβών και συντάξεων, και
- (iv) του μισθολογίου λόγω καταβολής των ετήσιων προσαυξήσεων.

Τονίζεται ότι, το κρατικό μισθολόγιο θα διογκωθεί λόγω των συνεισφορών που καταβάλλει το κράτος για τους δημόσιους υπαλλήλους στα πλαίσια του Γενικού Σχεδίου Υγείας, ενώ περαιτέρω επιβάρυνση θα πραγματοποιηθεί λόγω της δημιουργίας Ταμείου Προνοίας για νεοεισερχομένους στη δημόσια υπηρεσία. Περαιτέρω μεγέθυνση θα προκύψει σε περίπτωση που οι πρωτόδικες δικαστικές αποφάσεις του Διοικητικού Δικαστηρίου σε σχέση με τα μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης που εφάρμοσε κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης (μείωση απολαβών εργαζομένων και συνταξιούχων δημόσιου τομέα, παγοποίηση προσαυξήσεων και επιβολή καταβολής 3% για το ταμείο συντάξεων του δημόσιου τομέα) δεν ανατραπούν στα πλαίσια άσκησης έφεσης. Όλα τα πιο πάνω θα πρέπει να ληφθούν υπόψη για τον καθορισμό της πολιτικής μισθών καθώς και της πολιτικής απασχόλησης στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα.

- Διατήρηση του στόχου για συγκράτηση της συνολικής απασχόλησης στη Γενική Κυβέρνηση, με στόχο ένα βιώσιμο μισθολόγιο στα πλαίσια των δημοσιονομικών δυνατοτήτων και περιθωρίων. Για το σκοπό αυτό, οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν τα τελευταία χρόνια για τη μείωση της απασχόλησης, συνεχίζονται ως ακολούθως:
 - Θέσπιση με νόμο από τον Ιούνιο του 2017 της, επ' αόριστο, επέκτασης της απαγόρευσης πλήρωσης θέσεων Πρώτου Διορισμού, Προαγωγής και Πρώτου Διορισμού και Προαγωγής στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα, με διαδικασία εξαίρεσης που περιλαμβάνει έγκριση από την Κοινοβουλευτική Επιτροπή Οικονομικών και Προϋπολογισμού. Επίσης, συνεχίζεται η απαγόρευση πλήρωσης κενών θέσεων Ωρομίσθιου Προσωπικού στη Γενική Κυβέρνηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, και εξετάζονται περιπτώσεις που δικαιολογούν εξαίρεση από την απαγόρευση, με βάση το άρθρο 16 του περί Προϋπολογισμού 2019 Νόμου του 2018 (N.59(II)/2018).
 - Συνέχιση της πολιτικής μη δημιουργίας πρόσθετων μόνιμων θέσεων και της μη αναβάθμισης μισθοδοτικών κλιμάκων σε προσωπική βάση, τόσο για τις υπαλληλικές θέσεις όσο και για τις θέσεις Ωρομίσθιου Προσωπικού στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα, με εξαίρεση πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις.
 - Συνέχιση της πολιτικής απαγόρευσης προσλήψεων εργοδοτούμενων ορισμένου χρόνου, με εξαίρεση συγκεκριμένες μόνο περιπτώσεις. Το μέτρο αυτό αφορά, ως θέμα πολιτικής τόσο τη Γενική Κυβέρνηση όσο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα.
 - Η δημιουργία νέων θέσεων εξετάζεται κυρίως σε συνάρτηση με κατάργηση ισάριθμων μόνιμων θέσεων.

¹¹ Σε σχέση με την ΑΤΑ, τα επιδόματα, οι μισθοί και οι συντάξεις θα αναπροσαρμόζονται, την 1η Ιανουαρίου έκαστου έτους, ως ακολούθως:

(i) Καταβολή του 50% του ποσοστού της αύξησης του υποκείμενου δείκτη της ΑΤΑ κατά το έτος που προηγείται του έτους αναφοράς σε σχέση με το προηγούμενο έτος του έτους αναφοράς.

(ii) Η πιο πάνω αναπροσαρμογή θα αναστέλλεται σε περίπτωση που κατά το δεύτερο και τρίτο τρίμηνο του έτους που προηγείται του έτους αναφοράς ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης σε πραγματικούς όρους διορθωμένος ως προς τις εποχικές διακυμάνσεις είναι αρνητικός.

Με την εφαρμογή των εν λόγω μέτρων τα τελευταία χρόνια ο αριθμός των υπηρετούντων υπαλλήλων μειώθηκε συνολικά κατά 3.300 άτομα, από την 31.12.2011 μέχρι τις 31.12.2018. Τα στοιχεία απασχόλησης ανά τομέα κατά τις ίδιες ημερομηνίες παρουσιάζονται στον πιο κάτω Πίνακα:

Τομέας απασχόλησης	Απασχόληση την 31/12/2011	Απασχόληση την 31/12/2018
Δημόσια Υπηρεσία: Σύνολο	19,529	17,429
(α) Ανεξάρτητες Υπηρεσίες/ Υπουργεία εξαιρουμένων των τομέων της Υγείας και της Παιδείας	13,819	11,829
(β) Υγεία	5,332	5,511
(γ) Εποχικό προσωπικό	378	89
Παιδεία	12,789	13,008
Δικαστική Υπηρεσία	104	118
Κυπριακός Στρατός	4,080	4,137
Αστυνομία	5,373	4,942
Πυροσβεστική Υπηρεσία	723	657
Κρατικοί Αξιωματούχοι	121	122
Ωρομίσθιο Κυβερνητικό Προσωπικό (μόνιμο και εποχικό)	9,548	8,554
ΣΥΝΟΛΟ	52,267	48,967
*Σημείωση: Από τον Νοέμβριο 2016 στον Κυπριακό Στρατό απασχολούνται, επιπρόσθετα του μόνιμου προσωπικού που παρουσιάζεται στον πίνακα, 2,945 Συμβασιούχοι Οπλίτες, έναντι περιορισμού των Οπλιτών που υπηρετούν υποχρεωτική θητεία. Σύμφωνα με τον Προϋπολογισμό του 2019, ο εγκεκριμένος αριθμός των Συμβασιούχων Οπλιτών είναι 3.080.		

- Παράλληλα, τονίζεται η ανάγκη συγκράτησης της απασχόλησης του εκπαιδευτικού προσωπικού έτσι ώστε να τηρείται το καθορισμένο ανώτατο όριο. Στο πλαίσιο αυτό κρίνεται επιβεβλημένη η επαναξιολόγηση, διαφοροποίηση και κατάργηση υφιστάμενων θεσμών/πολιτικών. Το πιο πάνω θα πρέπει να συνδυαστεί με δράσεις για βελτίωση της απόδοσης των δαπανών παιδείας για βελτίωση των επιπέδων μάθησης και εκπαίδευσης.
- Συνέχιση της προσπάθειας για κατάργηση κενών μόνιμων θέσεων, όπου είναι εφικτό, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα την ομαλή λειτουργία των Υπουργείων/Τμημάτων/Υπηρεσιών και Οργανισμών της Γενικής Κυβέρνησης. Κατά την περίοδο 2013-2018 καταργήθηκαν 2,007 κενές θέσεις (1,327 θέσεις στη Δημόσια Υπηρεσία και 680 θέσεις Ωρομίσθιου Κυβερνητικού Προσωπικού). Σημειώνεται ότι, σε περίπτωση μετατροπής συμβάσεων εργασίας εργοδοτούμενων ορισμένου χρόνου σε συμβάσεις εργασίας αορίστου χρόνου, ο Υπουργός Οικονομικών δυνατόν να αποφασίσει την κατάργηση ισάριθμων κενών μόνιμων εγκεκριμένων θέσεων.

Η Κυβέρνηση εξετάζει τον τρόπο εισαγωγής Σχεδίου Παροχής Συνταξιοδοτικών Ωφελημάτων μέσω της λειτουργίας Ταμείου Προνοίας το οποίο θα καλύψει τους νεοεισερχόμενους υπαλλήλους στην κρατική υπηρεσία και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, αυτούς δηλαδή που έχουν προσληφθεί μετά την 1.10.2011 και, ως εκ τούτου, δεν έχουν δικαίωμα να ενταχθούν στο Κυβερνητικό Σχέδιο Συντάξεων ή σχέδιο συντάξεων όμοιο με αυτό, καθώς και τους εργοδοτούμενους αορίστου χρόνου

(β) Επίτευξη ενός αποδοτικού και αποτελεσματικού δημόσιου τομέα

Στο πλαίσιο υλοποίησης του εν λόγω στόχου, μέτρα που συνεχίζουν να υλοποιούνται ή αναμένεται να υιοθετηθούν αφορούν στα πιο κάτω:

- Εισαγωγή ενός νέου συστήματος αξιολόγησης της απόδοσης των δημοσίων υπαλλήλων, το οποίο συνδέεται με την υπηρεσιακή ανέλιξη των υπαλλήλων και που επίσης στοχεύει στην ανάπτυξη και βελτίωση της απόδοσης όλων των υπαλλήλων όλων των βαθμίδων.
- Υιοθέτηση νέων διατάξεων για την αξιολόγηση και επιλογή υποψηφίων από την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας σε ανελκτικές θέσεις στη δημόσια υπηρεσία, οι οποίες βασίζονται σε σύγχρονες μεθόδους και εργαλεία και με τις οποίες καθορίζονται συγκεκριμένα κριτήρια αξιολόγησης των υποψηφίων και βαρύτητα για κάθε ένα από αυτά, με στόχο τη βέλτιστη αξιολόγηση της επάρκειας και των ικανοτήτων/δεξιοτήτων τους με αντικειμενικό, διαφανή και αξιοκρατικό τρόπο.
- Αναδιοργάνωση Ανεξάρτητων Υπηρεσιών/Υπουργείων/Τμημάτων καθώς και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Κρατικών Οργανισμών, στη βάση των Σχεδίων Δράσης που ετοιμάζονται στα πλαίσια των μελετών που αφορούν στα τομεακά θέματα, με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητάς τους.
- Συνέχιση της εφαρμογής του Σχεδίου Δράσης για την Ανάπτυξη το οποίο εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο με την Απόφασή του με αρ. 78.292 και ημερ. 4.2.2015 και το οποίο περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την προώθηση της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, της Διαφάνειας και της Βελτίωσης της Εξυπηρέτησης του Πολίτη.
- Αξιοποίηση των εργαλείων κινητικότητας των υπαλλήλων, περιλαμβανομένου και του ωρομίσθιου προσωπικού για κάλυψη των αναγκών στελέχωσης στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα. Κύρια πλεονεκτήματα της κινητικότητας είναι η δυνατότητα ικανοποίησης αναγκών σε προσωπικό όπως αυτές ανακύπτουν, η αξιοποίηση των εμπειριών και ικανοτήτων των υπαλλήλων και η πρόκληση του ενδιαφέροντός τους για απόδοση. Τα εργαλεία που είναι διαθέσιμα για την κινητικότητα έχουν πλέον ενισχυθεί και αποτελούνται από τα ακόλουθα:
 - ο θεσμός της εναλλαξιμότητας, στον οποίο έχουν πλέον ενταχθεί όλοι οι εργοδοτούμενοι αορίστου χρόνου (πλην αυτών που υπάγονται στο Υπουργείο Υγείας), διευρύνοντας τη συνολική αριθμητική δύναμη του εναλλάξιμου προσωπικού κατά 50%,
 - οι θεσμοί της ανάθεσης καθηκόντων και απόσπασης, οι οποίοι παρέχουν τη δυνατότητα σε κάθε Υπουργείο/Ανεξάρτητη Υπηρεσία να διαχειρίζεται το προσωπικό της με περισσότερη ευελιξία και αποτελεσματικότητα χωρίς την εμπλοκή του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού,
 - η λειτουργία εσωτερικής αγοράς εργασίας στη Δημόσια Υπηρεσία μέσω της οποίας οι ίδιοι οι υπάλληλοι μπορούν να εκδηλώσουν ενδιαφέρον για απασχόληση σε άλλες θέσεις απ' αυτές που κατέχουν,
 - η κινητικότητα υπαλλήλων μεταξύ της δημόσιας υπηρεσίας και των οργανισμών δημοσίου δικαίου καθώς και μεταξύ των οργανισμών δημοσίου δικαίου, η οποία έχει θεσπιστεί με σχετικό νόμο.).

Για σκοπούς περαιτέρω επέκτασης της κινητικότητας, κατά αναλογία με τα ισχύοντα για τους μόνιμους υπαλλήλους, κατατέθηκε στη Βουλή των Αντιπροσώπων, για ψήφιση, Νομοσχέδιο με τίτλο «Ο περί Απόσπασης Εργοδοτούμενων Αορίστου Χρόνου της Δημόσιας Υπηρεσίας και των Οργανισμών Δημοσίου

Δικαίου Νόμος του 2018», το οποίο ρυθμίζει την κινητικότητα και αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των εργοδοτούμενων αορίστου χρόνου της Δημόσιας Υπηρεσίας και των Οργανισμών Δημοσίου Δικαίου.

Επιπρόσθετα, η Κυβέρνηση προτίθεται εντός το 2019, να υποβάλει μετά από περαιτέρω διαβούλευση, πακέτο νομοσχεδίων (μετά από καταψήφιση από το Βουλή των Αντιπροσώπων το 2016) τα οποία θα αφορούν την εισαγωγή:

- νέων διατάξεων για την αξιολόγηση και την επιλογή υποψηφίων για πλήρωση των ανελικτικών θέσεων της δημόσιας υπηρεσίας, με εισαγωγή και νέας κατηγορίας θέσεων, αυτής της «Διατμηματικής Προαγωγής», με σκοπό την ενίσχυση/ενθάρρυνση της κινητικότητας.
- νέου συστήματος αξιολόγησης της απόδοσης των δημοσίων υπαλλήλων το οποίο θα συνδέεται με την υπηρεσιακή ανέλιξη των υπαλλήλων σε θέσεις προαγωγής και διατμηματικής προαγωγής και που επίσης στοχεύει στην ανάπτυξη και βελτίωση της απόδοσης όλων των υπαλλήλων όλων των βαθμίδων.

(γ) Διαμόρφωση και Εφαρμογή Πολιτικής Μάθησης για την Ανάπτυξη Οργανισμών και Στελεχών του Δημόσιου Τομέα

Στο πλαίσιο υλοποίησης του εν λόγω στόχου, οι ενέργειες που προωθούνται αφορούν:

- Διάγνωση των πραγματικών αναγκών μάθησης των οργανισμών όπως προκύπτουν από την αποστολή και στόχους του κάθε Οργανισμού.
- Στο σχεδιασμό, υλοποίηση και αξιολόγηση μαθησιακών δραστηριοτήτων για την ικανοποίηση των μαθησιακών αναγκών που απορρέουν από τα μαθησιακά πλάνα των Υπουργείων.
- Στη μαθησιακή και συμβουλευτική υποστήριξη μεταρρυθμίσεων και αλλαγών, Εισαγωγή νέου Συστήματος Διαχείρισης της Απόδοσης στη Δ.Υ, Θέματα Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (e-government), Θέματα Απλοποίησης Διαδικασιών και Έξυπνης Ρύθμισης).
- Στο σχεδιασμό, υλοποίηση και αξιολόγηση μαθησιακών δραστηριοτήτων βασικής κατάρτισης (π.χ Εκπαίδευση Γενικού Γραμματειακού Προσωπικού, Εκπαίδευση Γενικού Διοικητικού Προσωπικού, Εκπαίδευση στην Κυπριακή Δημόσια Διοίκηση, Εκπαίδευση σε Θέματα Ε.Ε, Εκπαίδευση σε θέματα ισότητας, καταπολέμησης της βίας & κάθε είδους των διακρίσεων, Εκπαίδευση σε Θέματα Ασφάλειας και Υγείας) που απορρέουν είτε από διαχρονικές επαναλαμβανόμενες δεσμεύσεις της ΚΑΔΔ, είτε από πρωτοβουλίες της ΚΑΔΔ.
- Στη διαμόρφωση και προώθηση μιας πολιτικής μάθησης για τη Δ.Υ.
- Στην παροχή μαθησιακής και συμβουλευτικής υποστήριξης για θέματα οργανωσιακής ανάπτυξης μέσω της χρήσης των εργαλείων του Κοινού Πλαισίου Αξιολόγησης (CAF) και του Δομημένου Δημοκρατικού Διαλόγου.

- Στη στρατηγική Ανάπτυξη της ΚΑΔΔ και στην προώθηση υποστηρικτικών διαδικασιών για τη διαχείριση της μάθησης με στόχο τη δικτύωση της ΚΑΔΔ με άλλους αντίστοιχους οργανισμούς της Κύπρου και του εξωτερικού, την εκπροσώπηση της Κύπρου σε διεθνή φόρα την ενδυνάμωση και την αποτελεσματική λειτουργίας της ΚΑΔΔ.

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ

Οι αλλαγές που συντελούνται στο δημόσιο τομέα επηρεάζουν άμεσα και τον ευρύτερο Δημόσιο Τομέα και οι κατευθυντήριες γραμμές για την ετοιμασία του κρατικού προϋπολογισμού, καλύπτουν και τις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης καθώς και τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου.

Με βάση τα πιο πάνω και για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων συστήνεται όπως υιοθετηθούν οι πιο κάτω κατευθυντήριες γραμμές για την κατάρτιση του Προϋπολογισμού του 2020 και του Μεσοπρόθεσμού Δημοσιονομικού Πλαισίου 2020-2022:

- α) Καθορισμός των δαπανών των Υπουργείων/Υφυπουργείων/Τμημάτων/Ανεξάρτητων Υπηρεσιών εντός των ανωτάτων ορίων δαπανών που έχουν τεθεί και που παρουσιάζονται στον πίνακα της σελίδας 31.
- β) Διατήρηση της υφιστάμενης πολιτικής επιδομάτων για τα διάφορα επιδόματα που παραχωρούνται σε κρατικούς αξιωματούχους, κρατικούς υπαλλήλους και ωρομίσθιο προσωπικό όπως περιγράφονται στον περί Προϋπολογισμού του 2019 Νόμο του 2018 (Νόμος Αρ 59/(II) του 2018) .
- γ) Υποβολή νέων προτάσεων από τα Υπουργεία/Υφυπουργεία/Τμήματα/Ανεξάρτητες Υπηρεσίες μέσω της διαδικασίας κατάρτισης του προϋπολογισμού και εντός των καθορισμένων ανώτατων οροφών του ΜΔΠ 2020-2022.
- δ) Έγκριση της Δήλωσης Κυβερνητικής Στρατηγικής που περιγράφει τους άξονες αναπτυξιακής πολιτικής της κυβέρνησης που περιγράφεται στο Κεφάλαιο 1.
- ε) Έγκριση τη Δήλωσης Πολιτικής Απασχόλησης που περιγράφεται στο Κεφάλαιο 3.
- στ) Ολοκλήρωση και υποβολή στο Υπουργείο Οικονομικών των Στρατηγικών Σχεδίων των Υπουργείων σύμφωνα με τη Δήλωση Κυβερνητικής Στρατηγικής και την ετοιμασία του Προϋπολογισμού του 2020 και του ΜΔΠ 2020-2022 σύμφωνα με τα Στρατηγικά Σχέδια και τις προτεραιότητες πολιτικής.

Παρατίθενται στον ακόλουθο πίνακα οι κυριότεροι οικονομικές δείκτες της κυπριακής οικονομίας για τα έτη 2015 έως 2022.

	2015	2016	2017	2018	2019 ^π	2020 ^π	2021 ^π	2022 ^π
Ρυθμός μεταβολής								
ΑΕΠ	2,0	4,8	4,5	3,9	3,6	3,2	3,0	3,0
Εγχώρια Ζήτηση	3,9	6,0	8,5	3,0	4,5	3,9	3,5	3,3
Κατανάλωση	1,8	3,4	3,9	3,8	3,4	2,9	2,6	2,5
Ιδιωτική Κατανάλωση	2,4	4,5	4,1	3,7	3,3	2,8	2,5	2,5
Δημόσια Κατανάλωση	-0,5	-0,8	3,1	4,3	3,6	3,4	3,0	2,8
Πάγιες Επενδύσεις	13,8	41,8	29,0	-7,1	9,4	7,8	7,0	6,4
Αποθέματα ^{1,2}	0,0	0,0	0,0	0,0
Εξωτερικό Ισοζύγιο ¹	-1,8	-1,2	-4,0	0,7	-1,0	-0,8	-0,6	-0,5
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	5,2	4,6	6,0	3,3	2,7	2,4	2,4	2,4
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	8,4	6,6	12,2	2,0	4,0	3,4	3,1	3,0
Εναρμονισμένος Ρυθμός Πληθωρισμού	-1,5	-1,2	0,7	0,8	0,5	1,2	1,5	1,5
Ποσοστό Ανεργίας	14,9	12,9	11,1	8,4	7,0	6,0	5,5	5,0
Αύξηση Απασχόλησης	1,5	4,6	4,3	4,0	3,5	3,0	2,5	2,5
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο (% του ΑΕΠ)	-1,3	0,3	1,8	-4,8	3,0	2,6	2,4	2,2
Πρωτογενές Ισοζύγιο (% του ΑΕΠ)	1,7	3,0	4,3	-2,3	5,3	4,8	4,4	4,1
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο (% του ΑΕΠ) *	-0,3	0,3	1,8	3,4	3,0	2,6	2,4	2,2
Πρωτογενές Ισοζύγιο (% του ΑΕΠ) *	2,7	3,0	4,3	5,8	5,3	4,8	4,4	4,1

ε: εκτίμηση π: πρόβλεψη

¹: συνεισφορά στο % του ΑΕΠ

²: Η μεθοδολογία αλυσιδωτής σύνδεσης (chain linking) δεν εφαρμόζεται στη μεταβλητή "Αυξομείωση αποθεμάτων (συμπεριλαμβανομένων)", καθώς παρουσιάζει αρνητικές τιμές για κάποιες χρονιές. Η μεθοδολογία αυτή ακολουθείται από όλα τα Κράτη-Μέλη και τη Eurostat.

* Εξαιρουμένης της ανακεφαλαιοποίησης των Τραπεζικών Ιδρυμάτων ύψους 1% του ΑΕΠ κατά το 2015, καθώς και της δημοσιονομικής επιβάρυνσης που προέκυψε από την πώληση περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας Λτδ (ΣΚΤ) στην Ελληνική Τράπεζα, της τάξης του 8,1% του ΑΕΠ.